

III

(Muud aktid)

EUROOPA MAJANDUSPIIRKOND

EFTA JÄRELEVALVEAMETI OTSUS nr 83/19/COL,

28. november 2019,

Trondheim Spektrumi (Norra) kohta [2020/413]

EFTA JÄRELEVALVEAMET (edaspidi „järelevalveamet“),

võttes arvesse Euroopa Majanduspiirkonna lepingut (edaspidi „EMP leping“), eriti selle artikleid 61 ja 62,

võttes arvesse EMP lepingu protokoll nr 26,

võttes arvesse EFTA riikide vahel järelevalveameti ja kohtu asutamise kohta sõlmitud lepingut (edaspidi „järelevalve- ja kohtuleping“), eriti selle artiklit 24,

võttes arvesse järelevalve- ja kohtulepingu protokoll nr 3, eriti selle I osa artikli 1 lõiget 2 ja II osa artikli 7 lõiget 3,

võttes arvesse järelevalveameti otsust nr 195/04/COL (muudetud kujul),

olles kutsunud huvitatud isikuid üles esitama märkusi ja võttes nende märkusi arvesse

ning arvestades järgmist:

I. ASJAOLUD

1. MENETLUS

1.1. ESIMENE KAEBUS

- (1) Järelevalveamet sai 14. märtsil 2017 kaebuse, ⁽¹⁾ milles väideti, et Trondheimi omavalitsus (edaspidi „omavalitsus“) on andnud ettevõtjale Trondheim Spektrum AS (edaspidi „TS“), kes omab ja käitab Norras Trondheimis asuvat mitmeetstarbelist spordirajatist Trondheim Spektrumi, ebaseaduslikku riigiabi. Järelevalveamet kutsus 27. märtsi 2017. aasta kirjaga ⁽²⁾ Norra ametiasutusi üles esitama kaebuse kohta märkusi. Norra ametiasutused vastasid 2. juuni 2017. aasta kirjaga ⁽³⁾.

1.2. TEINE KAEBUS

- (2) 27. juulil 2017 sai järelevalveamet teise kaebuse, ⁽⁴⁾ milles väideti samuti, et omavalitsus on andnud TSile ebaseaduslikku riigiabi. Järelevalveamet kutsus 24. augusti 2017. aasta kirjaga ⁽⁵⁾ Norra ametiasutusi üles esitama märkusi. Samas kirjas küsis järelevalveamet Norra ametiasutustelt lisateavet märkuste kohta, mille nad olid esitanud esimese kaebuse kohta. 1. septembri 2017. aasta kirjaga ⁽⁶⁾ edastas järelevalveamet Norra ametiasutustele teiselt kaebuse esitajalt saadud lisateabe.

⁽¹⁾ Dokumendid nr 847105 ja nr 848590–848601.

⁽²⁾ Dokument nr 849708.

⁽³⁾ Dokumendid nr 859505, 859499, 859501 ja 859503.

⁽⁴⁾ Dokumendid nr 867151, 868181 ja 868182.

⁽⁵⁾ Dokument nr 870428.

⁽⁶⁾ Dokument nr 870360.

- (3) 20. septembri 2017. aasta kirjaga ⁽⁷⁾ esitasid Norra ametiasutused oma märkused teise kaebuse kohta ja teabe, mida järelevalveamet oli palunud seoses esimese kaebusega. Juhtumit arutati põhjalikumalt 29. septembril 2017 Oslos toimunud iga-aastaselt pakettkohtumisel. Arutelust tehti kokkuvõtte pärast kohtumist koostatud kirjas ⁽⁸⁾.

1.3. TEABENÕUE

- (4) 20. oktoobril 2017 saatis järelevalveamet Norra ametiasutustele teabenõude ⁽⁹⁾. 22. novembril 2017 korraldasid Norra ametiasutused ja järelevalveamet teabenõude arutamiseks videokonverentsi. Norra ametiasutused vastasid 8. detsembri 2017. aasta kirjaga ⁽¹⁰⁾.

1.4. TEISELT KAEBUSE ESITAJALT SAADUD LISATEAVE

- (5) 19. septembril 2017 andis teine kaebuse esitaja lisateavet ⁽¹¹⁾. 6. novembril 2017 andis teine kaebuse esitaja veel teavet ⁽¹²⁾. 9. novembril 2017 teavitas järelevalveamet Norra ametiasutusi ühelt kaebuse esitajalt saadud lisateabest ⁽¹³⁾. 22. novembril ja 13. detsembril 2017 arutasid Norra ametiasutused ja järelevalveamet juhtumit videokonverentsi vahendusel. 1. detsembril 2017 esitasid Norra ametiasutused järelevalveametile lisateavet ⁽¹⁴⁾.
- (6) 26. oktoobril 2018 andis teine kaebuse esitaja veel teavet ⁽¹⁵⁾.

1.5. TÄIENDAV TEABENÕUE

- (7) 16. jaanuaril 2018 saatis järelevalveamet Norra ametiasutustele teabenõude, ⁽¹⁶⁾ millele Norra ametiasutused vastasid 2018. aasta 1. ja 5. veebruari kirjaga ⁽¹⁷⁾.

1.6. TEAVITAMINE 2019. AASTA RENDILEPINGUST

- (8) 29. novembril 2018 ⁽¹⁸⁾ teavitasid Norra ametiasutused rendilepingust (edaspidi „2019. aasta rendileping“), mis pidi jõustuma 1. detsembril 2019. Järelevalveamet küsis 28. jaanuari 2019. aasta kirjaga Norra ametiasutustelt lisateavet. Norra ametiasutused vastasid 21. veebruari 2019. aasta kirjaga ⁽¹⁹⁾.
- (9) 13. märtsil 2019 arutasid Norra ametiasutused ja järelevalveamet juhtumit videokonverentsi vahendusel. Pärast arutelu esitasid Norra ametiasutused lisateavet ⁽²⁰⁾. 18. märtsil 2019 esitasid Norra ametiasutused veel teavet ⁽²¹⁾. 11. juunil, 15. juulil ja 18. oktoobril 2019 arutasid Norra ametiasutused ja järelevalveamet juhtumit videokonverentsi vahendusel.

⁽⁷⁾ Dokumendid nr 874440 ja 874442.

⁽⁸⁾ Dokument nr 876728.

⁽⁹⁾ Dokument nr 877379.

⁽¹⁰⁾ Dokumendid nr 887522, 887524 ja 887526.

⁽¹¹⁾ Dokument nr 874067.

⁽¹²⁾ Dokument nr 881377.

⁽¹³⁾ Dokument nr 888352.

⁽¹⁴⁾ Dokumendid nr 885827, 885829, 888351 ja 888354.

⁽¹⁵⁾ Dokument nr 936140.

⁽¹⁶⁾ Dokument nr 888021.

⁽¹⁷⁾ Dokumendid nr 896723, 896725, 896727 ja 896729.

⁽¹⁸⁾ Dokumendid nr 1040641, 1040643, 1040645, 1040647 ja 1040649.

⁽¹⁹⁾ Dokumendid nr 1054292, 1054294, 1054296 ja 1054298.

⁽²⁰⁾ Dokumendid nr 1059166, 1059170 ja 1059171.

⁽²¹⁾ Dokumendid nr 1059842–1059848.

1.7. ÜLDISE GRUPIERANDI MÄÄRUSE TEABELEHT KAPITALI SUURENDAMISE KOHTA

- (10) 10. detsembril 2018 esitasid Norra ametiasutused üldise grupierandi määruse ⁽²²⁾ teabelehe, ⁽²³⁾ mis käsitles TSile sihtotstarbelise üksikabi andmist kapitali suurendamise kaudu 55 miljoni Norra krooni võrra (ligikaudu 5,68 miljonit eurot), väites, et see meede kuulus grupierandi alla.

1.8. AMETLIK UURIMISMENETLUS

- (11) Järelevalveamet algatas otsusega nr 32/19/COL (edaspidi „menetluse algatamise otsus“) ametliku uurimismenetluse. 2. mai 2019. aasta kirjaga ⁽²⁴⁾ palusid Norra ametiasutused pikendada märkuste ning meetmete hindamiseks vajalike dokumentide, teabe ja andmete esitamise tähtaega, milleks oli määratud 20. mai 2019. 10. mai 2019. aasta kirjaga ⁽²⁵⁾ nõustus järelevalveamet pikendama seda tähtaega 20. juunini 2019. 19. juunil 2019 taotlesid Norra ametiasutused tähtaja täiendavat pikendamist 30. augustini 2019, millega järelevalveamet 20. juunil 2019 nõustus ⁽²⁶⁾.
- (12) Norra ametiasutused reageerisid menetluse algatamise otsusele 30. augusti 2019. aasta kirjaga ⁽²⁷⁾.
- (13) 23. mail 2019 avaldati menetluse algatamise otsus *Euroopa Liidu Teatajas* ja EMP kaasandes) ⁽²⁸⁾. Järelevalveamet sai märkused ühelt huvitatud isikult, kes oli üks kaebuse esitajatest. Järelevalveamet edastas need märkused 27. juuni 2019. aasta kirjaga ⁽²⁹⁾ Norra ametiasutustele, kellele anti võimalus vastata. Norra ametiasutused esitasid oma märkused huvitatud isikult saadud märkuste kohta 30. augusti 2019. aasta kirjaga ⁽³⁰⁾.

2. TAUST

- (14) Omavalitsuse eesmärk on pakkuda Trondheimi elanikele ruume sportimiseks ja vabaajategevuseks. Trondheim Spektrumis korraldatakse väikeseid ja suuri spordiüritusi, samuti muid üritusi, nagu kontserdid, kaubandusmessid ja kongressid. Näiteks 2020. aastal toimuvad Trondheim Spektrumis naiste ja meeste Euroopa meistrivõistlused käsipallis.
- (15) 2004. aastal kehtestas omavalitsus põhimõtte, mille kohaselt omavalitsuse spordiklubidel võimaldatakse kasutada ruume tasuta. See hõlbustab laste ja noorte osalemist sporditegevuses, olenemata konkreetsete perede sissetuleku tasemest.
- (16) Et täita eesmärk pakkuda oma elanikele ruume sportimiseks, omab ja käitab omavalitsus mitut spordirajatist, kuid rendib ka ruume, mille omanikud ja käitajad on kolmandad isikud. Omavalitsus ostab kasutusaega TSilt, enda ruume omavatel spordiklubidelt, muudelt riigiasutustelt (nt koolides) ja väga piiratud määral erasektori rajatistes.
- (17) Omavalitsus ostab sellistes rajatistes kasutusaega eraldi rendilepingute alusel ja kogu kasutusaeg jaotatakse tasuta spordiklubide vahel. Kasutusaaja jaotamise ülesanne on usaldatud kohalikule spordinõukogule (*Idrettsrådet*), mis on Norra spordiliidu (*Norges idrettsforbund*) struktuuriüksus.
- (18) Kogu olemasolev kasutusaeg antakse kohaliku spordinõukogu käsutusse. Spordinõukogu on moodustanud omavalitsusele kättesaadavaks tehtud kasutusaaja jaotamiseks eraldi komisjoni. Komisjon jaotab olemasoleva kasutusaaja spordinõukogu kehtestatud suuniste kohaselt.

⁽²²⁾ Komisjoni 17. juuni 2014. aasta määrus (EL) nr 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.6.2014, lk 1) (millele on osutatud EMP lepingu XV lisa punktis 1; vt ühiskomitee otsus nr 152/2014 (ELT L 342, 27.11.2014, lk 63, ja EMP kaasanne nr 71, 27.11.2014, lk 61)), mida on muudetud komisjoni 14. juuni 2017. aasta määrusega (EL) 2017/1084, millega muudetakse määrust (EL) nr 651/2014 sadama- ja lennujaamataristule antava abi, kultuuri edendamiseks ja kultuuripärandi säilitamiseks antavast abist teavitamise künnise, spordi- ja mitmeotstarbelise vaba aja veetmise taristule antava abi ja äärepoolsemaid piirkondi käsitlevate regionaalse tegevusabi kavade osas ning millega muudetakse määrust (EL) nr 702/2014 abikõlblike kulude arvutamise osas (ELT L 156, 20.6.2017, lk 1) (vt ühiskomitee otsus nr 185/2017 (ELT L 174, 27.6.2019, lk 56, ja EMP kaasanne nr 52, 27.6.2019, lk 67)).

⁽²³⁾ Juhtum nr 82883, GBER 30/2018/Sport.

⁽²⁴⁾ Dokument nr 1067253.

⁽²⁵⁾ Dokument nr 1068858.

⁽²⁶⁾ Dokument nr 1079516.

⁽²⁷⁾ Dokument nr 1085424.

⁽²⁸⁾ ELT C 177, 23.5.2019, lk 27, ja EMP kaasanne nr 41, 23.5.2019, lk 1.

⁽²⁹⁾ Dokument nr 1078019.

⁽³⁰⁾ Dokument nr 1085424.

- (19) TS omab ja käitab Trondheimi südames asuvat mitmeotstarbelist rajatist Trondheim Spektrumit. Rajatises on kaheksa mitmeotstarbelist saali. Saale kasutatakse kohalike spordiklubide treeningupaigana, samuti väikeste ja suurte spordiürituste ning muude ürituste, näiteks kontsertide, kaubandusmesside ja kongresside korraldamiseks.
- (20) TS sai alguse ettevõtjast Nidarøhallen, mis loodi 1961. aastal spordi- ja näitusehalli rajamiseks ja käitamiseks Trondheimis. 5. juunil 2002 sai ettevõtja nimeks Trondheim Spektrum AS.
- (21) Omavalitsus on olnud ja on ka praegu TSi enamusaktsionär. Praegu kuulub omavalitsusele 99,68 % aktsiatest ⁽³¹⁾.
- (22) Rajatise esimese osa (saalid A ja B) ehitustööd lõppesid 1963. aastal. Rajatist on neli korda laiendatud: aastatel 1971 (saal C), 1980 (saal G), 1988 (saalid D ja E/H) ning 2000 (saal F).
- (23) Alates 2017. aasta suvest on toimunud Trondheim Spektrumi põhjalik renoveerimine ja laiendamine.
- (24) Omavalitsus ostab TSi kasutusaega, et anda see spordinõukogu käsutusse. Rendilepingu alusel on Trondheim Spektrum reserveeritud septembrist maini peamiselt noorte sporditegevuse jaoks ⁽³²⁾. Ülejäänud kasutusaja ajavahemikus septembrist maini ning kogu kasutusaja ülejäänud aasta jooksul müüb TS muu sporditegevuse jaoks ning kaubandusmesside, kontsertide jms korraldamiseks. TS võõrustab mitut messi, mille hulka kuulub iga-aastane kalandusmess. Peale selle toovad TSile tulu kiosk, kohvik ja restoran.
- (25) TSi tulevases äriplaanis on seatud eesmärk saada omavalitsusega sõlmitud rendilepingu alusel sarnane osa tulust kui on saadud seni, mis on laias laastus võrdne muu tegevusega teenitava tuluga ⁽³³⁾.

3. MEETMETE KIRJELDUS

3.1. OLEMASOLEVAD ABIMEETMED

- (26) Menetluse algatamise otsuses käsitleti mitut TSi suhtes kohaldatud väidetavat abimeedet. Järelevalveamet ei hinnanud menetluse algatamise otsuses meetmeid, mis juhul, kui nad kujutaksid endast abi, oleksid olemasolev abi järelevalve- ja kohtulepingu lepingu protokoll nr 3 II osa artikli 1 punkti b tähenduses. Seepärast ei kuulu need meetmed käesoleva otsuse kohaldamisalasse. Kõnealused meetmed on i) munitsipaalteen (1. meede), ii) munitsipaaltagatis (2. meede), iii) rendilepingud (3. meede) ja iv) hasartmängufondist antud abi (8. meede) ⁽³⁴⁾.

3.2. VÄIDETAVAD ABIMEETMED

- (27) Nagu on öeldud menetluse algatamise otsuse punktis 120, hõlmas ametlik uurimine järgmisi meetmeid:
- 4. meede (osaliselt): TSi ja omavalitsuse vahel aastatel 2007–2017 sõlmitud rendilepingud;
 - 5. meede: TSi ja omavalitsuse vaheline 2019. aasta uus rendileping (millest oli teavitatud);
 - 6. meede: kapitali suurendamine seoses Trondheim Spektrumi laiendamise ja renoveerimisega seotud uute ja ootamatute kuludega;
 - 7. meede: taristukulude rahastamine;
 - 9. meede: Nordea ja TSi vahelises laenulepingus sisalduv kaudne tagatis.

⁽³¹⁾ Dokument nr 1085422, lk 11.

⁽³²⁾ TSiil on õigus kasutada sel ajavahemikul rajatist kokku 3 000 tundi.

⁽³³⁾ Dokument nr 1040641, lk 4.

⁽³⁴⁾ 1.–3. ja 8. meede. Järeldused uue ja olemasoleva abi kohta leiab menetluse algatamise otsuse punktist 120.

- (28) Meetmete üksikasjalikum kirjelduse leiab menetluse algatamise otsuse 4. jaost.

3.3. 4. MEEDE – AASTATEL 1999–2017 SÕLMITUD RENDILEPINGUD

- (29) Lõviosa Trondheim Spektrumi ruumide kasutusajast on tavaliselt kasutanud spordiklubid TSi ja omavalitsuse sõlmitud rendilepingute alusel. Omavalitsus on rentinud rajatise ruume alates selle avamisest 1963. aastal. Aastatel 1990–2002 rentis omavalitsus Trondheim Spektrumi ruume umbes 12 miljoni Norra krooni eest aastas.
- (30) Kaebuse esitajad väidavad, et rent ületab turuhinda, põhinedes TSi vajadustel, mitte omavalitsuse vajadusel kasutusaja järele. Kaebuse esitajad väidavad, et renditasu ei ole kunagi põhinenud turutingimustel toimunud läbirääkimistel, vaid omavalitsus on otsustanud selle ühepoolset.
- (31) Norra ametiasutuste sõnul vastab rent, mida omavalitsus TSile maksab, turutingimustele ning ei hõlma seega riigiabi. Kui järelevalveamet peaks jõudma teistsugusele järeldusele, on Norra ametiasutused seisukohal, et igasugune uus abi on igal juhul kokkusobiv EMP lepinguga.
- (32) Menetluse algatamise otsusele eelnenud menetluse raames väitsid Norra ametiasutused, et rendilepingud on osa olemasolevast abikavast. Järelevalveamet asus menetluse algatamise otsuses esialgsele seisukohale, et aastatel 1999–2017 sõlmitud rendilepingud ei kujuta endast abikava. Norra ametiasutused ei ole menetluse algatamise otsuse kohta esitatud märkustes selle järelevalveameti esialgse seisukoha suhtes vastuväiteid esitanud.
- (33) Järelevalve- ja kohtulepingu protokolli nr 3 II osa artikli 15 lõike 1 kohaselt on järelevalveametil õigus abi tagasi nõuda kümne aasta jooksul. Tähtaja kulg algab päevast, mil abisaajale antakse ebaseaduslikku abi kas individuaalse abina või abikava raames. Igasugune järelevalveameti poolne ebaseadusliku abiga seotud tegevus katkestab selle tähtaja kulgemise ⁽³⁵⁾.
- (34) Järelevalveamet hindas menetluse algatamise otsuses vaid neid rendilepinguid, mille aegumistähtaeg ei ole saabunud ⁽³⁶⁾. Järelevalveamet leidis, et nimetatud tähtaja kulg katkes 27. märtsil 2017 ⁽³⁷⁾.
- (35) Seega on rendilepingud, mille aegumistähtaeg ei ole saabunud, järgmised:
- a) 2007.–2008. aasta rendileping,
 - b) 2009.–2010. aasta rendileping ning
 - c) 2011. aasta rendileping (mida on kord aastas uuendatud).
- (36) Seda põhjusel, et Norra ametiasutuste esitatud teabe põhjal tundub, et rendileping jõustus 1. jaanuaril 2008, ⁽³⁸⁾ mida tuleks vastupidiste märkide puudumisel käsitada päevana, mil mis tahes abi lepingu alusel anti.
- (37) Järelevalveamet märkis menetluse algatamise otsuses, et tal puudus teave 2007. aastal kehtinud rendilepingu kohta, kuna leping, mille Norra ametiasutused nimetasid 2007.–2008. aasta lepingule eelnenud lepinguna, lõppes 31. detsembril 2006. Lisaks ei olnud järelevalveametil teavet selle kohta, millal 2007.–2008. aasta rendileping allkirjastati ning kas allkirjastamise kuupäev võib olla ka kuupäev, mil mis tahes abi lepingu alusel anti.
- (38) Norra ametiasutused väitsid menetluse algatamise otsuse kohta esitatud märkustes, et neil ei ole võimalik 2007. aastal kehtinud rendilepingut esitada, kuna ilmneb, et ühtki kirjalikku lepingut ei sõlmitud. Norra ametiasutuste väitel tähendas see, et renti maksti eelmise ajavahemiku rendilepingu alusel, seda, et leping oli pikenenud kooskõlas Norra lepinguõigusega automaatselt. Igall juhul on Norra ametiasutuste esitatud teabest näha, kui suurt renti omavalitsus konkreetse kasutusaja eest maksis.

⁽³⁵⁾ Järelevalve- ja kohtulepingu protokolli nr 3 II osa artikli 15 lõige 2.

⁽³⁶⁾ Vt menetluse algatamise otsuse jagu 5.1.6.4.

⁽³⁷⁾ Vt menetluse algatamise otsuse jagu 5.1.6.

⁽³⁸⁾ Dokumendi nr 859501 Q lisa.

- (39) Järelevalveamet ei küsinud selle kohta lisateavet, kuna Norra ametiasutused ei esitanud vastuväiteid järelevalveameti hinnangule aegumistähtaaja kohta ning kuna Norra ametiasutused olid esitanud teabe rendilepingu alusel makstud summa kohta. Seega ei mõjuta dokumentide puudumine selle meetme järelevalveameti poolset hindamist käesolevas otsuses.

3.4. 5. MEEDE – 2019. AASTA RENDILEPING (TEAVITAMINE)

- (40) Nagu on öeldud eespool põhjenduses 8, teavitasid Norra ametiasutused 2019. aasta rendilepingust. TS ja omavalitsus on sõlminud uue rendilepingu, mis peaks jõustuma 1. detsembril 2019⁽³⁹⁾. Leping lõpeb 30. aprillil 2035.
- (41) Norra ametiasutused on selgitanud, et see rendileping põhineb varasemate rendilepingute aluseks olnud põhimõtetel. Peale selle on Norra ametiasutused selgitanud, et uue rendilepinguga suureneb märkimisväärselt spordiklubidele kättesaadavaks tehtav kasutusaeg. Uue rendilepingu alusel renditakse ruume aastas 16 848 tundi võrreldes varasema 12 500 tunniga. Uue rendilepinguga suureneb ühe tunni eest makstav rent umbes 1 200 Norra kroonilt 1 700 Norra kroonile (ligikaudu 124 eurolt 176 eurole). Sellel suurenemisel on kaks põhjust. Esiteks põhines varasem omavalitsuse makstud rent 1989. ja 1990. aastal kehtestatud tasemel ning seda ei olnud muudetud. Teiseks toovad ehituskulud, mille tegemisega tagatakse paindlikkus ja võimaldatakse kasutada ruume mitmesuguste spordialade harrastamiseks, kaasa tegevuskulud ruutmeetri kohta, mis ületavad kaugelt praeguse rajatise kulud ruutmeetri kohta.
- (42) Mõlemad kaebuse esitajad on väitnud, et uues rendilepingus kindlaks määratud rent ületab turuhinda, sest see põhineb TSi vajadustel, mitte omavalitsuse vajadusel kasutusaja järele. Kaebuste esitajate väitel ei põhine renditasu turutingimustel toimunud läbirääkimistel, vaid on kehtestatud selleks, et katta Trondheim Spektrumi laiendamise kaaskulud ehituskulud.
- (43) Lisaks on üks kaebuse esitaja väitnud, et laiendamis- ja renoveerimisprojekti peamised kuluelemendid on seotud nõuetega, mida kohaldatakse tegevusele, mida rendileping ei hõlma, nagu kontserdid, kutselise spordi üritused ja messid. Üks kaebuse esitaja väidab, et seetõttu on kulude jaotus eri tegevuste vahel ebaõige, kuna spordiklubide vajadused oleks saanud rahuldada väiksemate kuludega.
- (44) Norra ametiasutuste sõnul vastab rent, mida omavalitsus TSile uue rendilepingu alusel maksab, turutingimustele ning ei hõlma seega riigiabi. Kui järelevalveametil ei peaks õnnestuma uue rendilepingu puhul riigiabi olemasolu välistada, siis Norra ametiasutused on teavitanud rendilepingust kui EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti c alusel EMP lepinguga kokkusobivast abist.

3.5. 6. MEEDE – KAPITALI SUURENDAMINE SEOS UUTE JA OOTAMATUTE KULUDEGA (GRUPIERAND)

- (45) Nagu on öeldud eespool põhjenduses 10, esitasid Norra ametiasutused 10. detsembril 2018 üldise grupierandi määruse teabelehe, ⁽⁴⁰⁾ mis käsitles TSile sihtotstarbelise üksikabi andmist kapitali suurendamise kaudu 55 miljoni Norra krooni võrra (ligikaudu 5,68 miljonit eurot). Norra ametiasutused on suurendanud TSi kapitali üldise grupierandi määruse artikli 55 alusel.
- (46) Eelkõige projekti ulatuse muutmise tõttu 2018. aastal suurenes eelarve 536 miljonilt Norra kroonilt 591 miljonile Norra kroonile (ligikaudu 61,05 miljonit eurot) ⁽⁴¹⁾. Norra ametiasutused on selgitanud, et TSil ei ole võimalik katta lisakulusid oma olemasolevatest vahenditest ega täiendada turupõhise rahastamisega. Seepärast taotles TS 6. juulil 2018 kapitali suurendamist. Kapitalisüst tehti 5. detsembril 2018.
- (47) 55 miljonit Norra krooni lisakulusid jagunevad Norra ametiasutuste sõnul järgmiselt:
- uued kulud: projekti muutmisega kaasnenud lisakulud summas 40,5 miljonit Norra krooni;

⁽³⁹⁾ Uue rendilepingu suhtes kohaldatakse tingimust, et see peab vastama turutingimustele. Leping võimaldab omavalitsusel teha turumajanduse tingimustes tegutseva investori põhimõtte järgimiseks kohandusi, kui järelevalveamet peaks seda nõudma. 2019. aasta rendilepingu artiklis 12 on öeldud järgmist (norra keeles): „Denne avtalen forutsettes å være inngått på markedsmessige vilkår. Det tas forbehold om at avtalen vil – forut for og i avtaleperioden – justeres for å tilfredsstille eventuelle føringer/krav fra EFTAs overvåkningsorgan (ESA), og/eller andre offentlige myndigheter. Dette for at avtalen til enhver tid skal tilfredsstille markedsinvestor-prinsippet.“ Dokument nr 887522, lk 7.

⁽⁴⁰⁾ Juhtum nr 82883, GBER 30/2018/Sport.

⁽⁴¹⁾ TS hindas kogukuludeks 595,4 miljonit Norra krooni. Omavalitsus ei olnud aga nõus andma üle 591 miljoni Norra krooni.

— ootamatud kulud: eelarve ületamine 14,5 miljoni Norra krooni ulatuses.

- (48) Norra ametiasutused on selgitanud, et kuna TS oli juba väga suure finantsvõimendusega, eelistati nende lisakulude katmiseks täiendavatele laenudele uut kapitali. Turupõhist rahastust (täiendavat laenu) oleks olnud keeruline saada. Seepärast vaatas TS vajaliku rahastuse saamiseks oma omanike poole.
- (49) Omavalitsus oli tollal TSi enamusomanik (umbes 78 %), teised omanikud ei väljendanud tahet osaleda kapitali suurendamises ⁽⁴²⁾. Seega seisis omavalitsus valiku ees: anda lisavahendid ja näha projekti lõpuleviimist või leppida sellega, et TS ei suuda viia projekti ellu kooskõlas muudetud lõplike plaanidega, mis pandi paika pärast seda, kui algse projekti kohased tööd olid juba alanud.
- (50) Norra ametiasutuste sõnul muutsid mitu kaalutlust kapitalisüsti omavalitsuse kui TSi enamusomaniku jaoks kasulikuks.
- (51) 3 200 istekohta lisamine halli võimaldab TSi pakkuda ruume suuremate ürituste jaoks, mis muudab rajatise ürituste korraldajatele atraktiivsemaks. TS eeldab, et ta suudab võõrustada aastas nelja kuni kuut sellist suurt üritust. Lisaks rendile toovad suured üritused suuremat tulu VIP-ürituste, toitlustuse ja riidehoiu tulu näol. Seega oli tõenäoline, et laiendamine suurendab märkimisväärselt TSi tulu.
- (52) Norra ametiasutuste väitel olid renoveerimistööd alanud enne TSi taotlust suurendada kapitali. Tööd said alguse enne projekti elluviimise üksikasjalike plaanide lõplikku väljatöötamist. Põhjus, miks ehitustööde alustamisega kiirustati, oli vajadus tagada projekti õigeaegne lõpuleviimine, et TS saaks võõrustada 2020. aastal naiste ja meeste Euroopa meistrivõistlusi käsipallis.
- (53) Rendi kõrval toovad suure osa TSi tulust piletiga üritused. Seega oli tõenäoline, et 3 200 lisaistekohta suurendavad piletitulu, eriti kuna laiendamine võimaldas TSi võõrustada selliseid üritusi nagu jäätendus „Disney On Ice“.
- (54) Laiendamise alternatiiv oli paigutada käsipalli Euroopa meistrivõistluste ja muude suurte ürituste jaoks ajutised lisaistekohad. Ajutiste istekohtade paigaldamisele ja eemaldamisele kulub umbes üksteist päeva, mille ajal TS peab halli kogu sporditegevuse jaoks sulgema. Seega oleks ajutiste istekohtade kasutamisel vähenenud TSi tulu.
- (55) Paremad tõsteseadmed ja avaramad hoiuruumid tähendavad väiksemaid kulusid ja suuremat tõhusust. Paremate tõsteseadmete korral saab varustust transportida ohutult ja tõhusalt rajatise eri osadesse. Tõhusus aitab TSi tõenäoliselt kokku hoida igapäevaseid tegevuskulusid. Teine võimalus oli vedada varustust mööda staadioni autoga, mis eeldas käsitsi peale- ja mahalaadimist. Seda peeti kulukaks ja ebatõhusaks lahenduseks, eriti silmas pidades eelseisvaid meistrivõistlusi.
- (56) Hoiuruumid olid vajalikud selleks, et tagada suurte ürituste, sealhulgas käsipalli meistrivõistluste hea logistika ja tõhus korraldus. Peale selle nägi juhatus võimalust hoiuruumid välja üürida – näiteks suurürituste vahelisel ajal –, mis oli TSi jaoks taas üks kindel viis tulu teenida.
- (57) Lõpetuseks võimaldas olukord omavalitsusel saada sisuliselt TSi ainuaktsionäriks. Pärast kapitali suurendamist 5. detsembril 2018 kasvas omavalitsuse osa 99,68 %-le ⁽⁴³⁾. Omades üle 99 % kõikidest aktsiatest, saab omavalitsus osta ülejäänud aktsiad isegi ilma praeguste vähemusaktsionäride nõusolekuta. Ainuaktsionäriks olemine annab omavalitsusele Norra piiratud vastutusega äriühingute seaduse ⁽⁴⁴⁾ alusel soodsa positsiooni, kuna ta võib otsustada ühepoolsest, kuidas TS peaks tulevikus tegutsema.

⁽⁴²⁾ Välja arvatud tenniseklubi, kellele kuulub kaks aktsiat. Lõppkokkuvõttes tenniseklubi kapitali suurendamises ei osalenud.

⁽⁴³⁾ Norra ametiasutused selgitasid, et aktsiate praegune jaotus on tingitud nii kapitalisüstist ja sellega kaasnenud teiste aktsionäride osatähtsuse vähenemisest kui ka teiste suuremate aktsionäride (Danske Bank, Sparebank 1 SMN ja Nordea) nõusolekust anda oma aktsiad 1 Norra krooni eest omavalitsusele.

⁽⁴⁴⁾ *Lov om aksjeselskaper (aksjeloven)*, LOV-1997-06-13-44.

- (58) See tähendab ka seda, et omavalitsus võib otsustada muuta põhikirja, et TS saaks teha otsuseid ilma vähemusaktsionäride heakskiiduta. Seega andis kapitalisüst omavalitsusele positsiooni, mis võimaldab tal teenida pikas perspektiivis oma investeringult korralikku tulu või olla äriliselt atraktiivse ja tänapäevase mitmeotstarbelise taristu ainuaktsionärist omanik ⁽⁴⁵⁾.
- (59) Vastupidise stsenaariumi korral oleks jäänud enamusaktsionäriks ettevõttes, mille ainus vara oleks olnud äriliselt vähem atraktiivne teisejärguline taristu, mille tulevikuväljavaated ei ole nii rõõmustavad ⁽⁴⁶⁾.
- (60) Üks kaebuse esitajatest on väitnud, et kapitali suurendamine ei ole kooskõlas kõikide üldise grupierandi määrase I peatükis sätestatud tingimustega.

3.6. 7. MEEDE – TARISTUKULUDE RAHASTAMINE

- (61) 14. märtsil 2017 võttis linnanõukogu vastu detailplaneeringu, mis hõlmab ala, kus asub Trondheim Spektrum, ja seda ümbritsevat parki. Protsessi oli algatanud TS eesmärgiga laiendada rajatis mitmeotstarbeliseks rajatiseks, kus saab korraldada kontserte ja suuri spordiüritusi ning kus on rohkem ruumi spordiklubide, kaubandusmesside ja kongresside jaoks.
- (62) Norra ametiasutused on selgitanud, et detailplaneering on sellise projekti nagu Trondheim Spektrumi laiendamine alus ⁽⁴⁷⁾. Detailplaneeringuga – sh menetluskorraga ⁽⁴⁸⁾ (norra keeles *rekkefølgekrav*) – ei panda arendajale ühtki majanduslikku kohustust, vaid nähakse ette projektiga seotud ala kasutamise viis ja määratase kindlaks, milline (avalik) taristu peab olema paigas enne projekti elluviimist ⁽⁴⁹⁾.
- (63) Norra ametiasutused on selgitanud, et kinnisvaraarendusleping – nagu leping, mille sõlmisid omavalitsus ja TS – on vahend, mis aitab arendajal ja omavalitsusel tagada detailplaneeringu ja menetluskorra nõuete, sh üldisi taristumeetmeid käsitlevate nõuete täitmise.
- (64) Kinnisvaraarenduslepingud võivad, kuid ei pea tingimata sisaldama sätteid, millega jäetakse osa üldiste taristumeetmetega seotud majanduslikust koormusest arendaja kanda. Oluline on see, et kinnisvaraarendusleping on omavalitsuse ja arendaja vaheliste läbirääkimiste tulemus ⁽⁵⁰⁾.
- (65) Norra ametiasutused on selgitanud, et üldised taristumeetmed kuuluvad omavalitsuse, mitte arendaja vastutusalasse. Pealegi ei ole ei omavalitsusel ega arendajal kohustust sõlmida kinnisvaraarendusleping ⁽⁵¹⁾.
- (66) Samas, kui sõlmitakse kinnisvaraarendusleping, on asjakohaste õigusaktidega kehtestatud piirid sellele, millised kulud saab jätta arendaja kanda. Selle põhjus on asjaolu, et arenduslepingute üle läbirääkimiste pidamisel ja arenduslepingute sõlmimisel valitseb ebavõrdne, omavalitsusele soodne jõuvahekord.
- (67) Linnanõukogu võttis 1993. aastal vastu kulude täieliku ülekandmise põhimõtte, mille kohaselt ehitusprojekti elluviija peab kandma kõik projektiga seonduvad taristukulud. Samas peab omavalitsus selle põhimõtte kohaldamisel arvesse võtma planeerimis- ja ehitusseaduse jao 17-3 kolmandat lõiku, millega on reguleeritud, mida üks kinnisvaraarendusleping peab sisaldama ⁽⁵²⁾.
- (68) Üks kaebuse esitajatest väidab, et omavalitsus on vabastanud TSi taristukuludest, mille seda liiki ehitustööde puhul kannab tavaliselt arendaja, ja on seetõttu andnud TSile eelise.

⁽⁴⁵⁾ Dokument nr 1085433, punkt 3.2.

⁽⁴⁶⁾ Dokument nr 1085422, lk 10–15.

⁽⁴⁷⁾ Norra ametiasutused osutavad planeerimis- ja ehitusseaduse jaole 11; *lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven)*, LOV-2008-06-27-71.

⁽⁴⁸⁾ Menetluskord tähendab tööde järjekorda käsitlevaid nõudeid, mille eesmärk on tagada avalike teenuste, tehnilise taristu ja rohevõrgustiku sisseadmine enne ala kasutuselevõttu ja enne hetke, mil alale võib hakata püstitama hooneid ja rajatisi, sealhulgas nõudeid arendustööde järjekorra kohta. Vt planeerimis- ja ehitusseaduse jagu 11-9.

⁽⁴⁹⁾ Norra ametiasutused osutavad planeerimis- ja ehitusseaduse jaole 18.

⁽⁵⁰⁾ Dokument nr 1085422, lk 16.

⁽⁵¹⁾ Dokument nr 1085422, lk 16.

⁽⁵²⁾ Dokument nr 874440, lk 20. Linnanõukogu võttis üksikasjaliku detailplaneeringu, mis hõlmas osa Nidarøst, vastu 14. märtsil 2017 juhtumi 25/17 raames.

- (69) Taristukulud, mille tasub (osaliselt) omavalitsus, on seotud järgmisega.
- Vee- ja reoveesüsteem Klostergatal
 - Norra ametiasutused on selgitanud, et vee- ja reoveesüsteem vajas asendamist olenemata Trondheim Spektrumi ajakohastamisest.
 - See vaid langeb kokku Trondheim Spektrumi seonduvate ehitustöödega.
 - TSi makstav osa on 20 miljonit Norra krooni.
 - Sillaühendus Nidarøst Ileni kiriku juurde
 - Norra ametiasutused on selgitanud, et sild on puhkeala ja -võrgustiku osa.
 - Praegune sild on amortiseerunud ja vajab renoveerimist.
 - Sild ühendab linna keskseid osi ning olulisi puhkealasid ja parke ning toob seega kasu kõikidele Trondheimi elanikele ja külastajatele.
 - Rohevõrgustik ja avalik park
 - Norra ametiasutused on selgitanud, et rohevõrgustiku ja avaliku pargi eesmärk on luua üldsusele ligitõmbavad paigad, kus harrastada mitmesugust tegevust ja puhata.
 - TSi makstav osa on 26 miljonit Norra krooni.

3.7. 9. MEEDE – NORDEA JA TSI VAHELISES LAENULEPINGUS SISALDUV KAUDNE TAGATIS

- (70) 11. detsembril 2017 sõlmis TS Nordeaga 490 miljoni Norra krooni suuruse laenulepingu ⁽⁵³⁾. Nordea annab ehitusperioodil käibekapitali. Norra ametiasutused on selgitanud, et omavalitsus ei osale laenulepingus ning omavalitsusel ei ole ühtki lepingulist kohustust TSi rahastada või TSile kapitali anda ⁽⁵⁴⁾.
- (71) Samas on laenulepingus öeldud järgmist: ⁽⁵⁵⁾
- Nordea on pannud märkimisväärselt rõhku asjaolule, et ettevõtja Trondheim Spektrum AS kavatses teha ettevõttes struktuurimuutusi või võtta muid meetmeid, mis suurendavad võimalust, et Trondheimi omavalitsus saab – tegutsemata vastuolus seadusega – vajaduse korral anda Nordeale tagatise, mis vähendab ülekulude riski.
- Nordea on pannud suurt rõhku ka Trondheimi omavalitsuse omandile ja juhatuse 25. juuni 2015. aasta otsusele juhtumi 144/14 kohta, mille punktis 2 on öeldud, et Trondheimi omavalitsus kui Trondheim Spektrumi enamusomanik on valmis võtma Trondheim Spektrumi renoveerimisest ja arendamisest tuleneva vajaliku finantsvastutuse.
- (72) Need väited on seotud laenulepingu jao „Muud tingimused“ klausliga, milles on öeldud järgmist: ⁽⁵⁶⁾
- Risk, mis tuleneb ehitusperioodil tekkivatest ülekuludest, mida laenuvõtja ise ei suuda tasuda: Trondheim Spektrum AS teeb ettevõttes struktuurimuutused või võtab muud meetmed, mis võimaldavad Trondheimi omavalitsusel vajaduse korral anda Nordeale tagatise, minemata vastuollu seadusega.
- (73) Samas jaos on järgmises klauslis öeldud järgmist: ⁽⁵⁷⁾
- Trondheimi omavalitsusega 26. oktoobril 2017 sõlmitud rendilepingut ei saa muuta/vähendada ilma Nordea eelneva kirjaliku nõusolekuta.

⁽⁵³⁾ Dokument nr 1054294.

⁽⁵⁴⁾ Dokument nr 1054298, lk 6.

⁽⁵⁵⁾ Dokument nr 1054294, 11. detsembril 2017 Nordea ja TSi vahel sõlmitud laenuleping, lk 1, punktid 5 ja 6. Norra ametiasutuste esitatud mitteametlik tõlge. Norra keeles: „Nordea har lagt betydelig vekt på at Trondheim Spektrum AS har til hensikt å gjøre selskapsendringer eller andre tiltak som åpner muligheten for at Trondheim kommune, uten å komme i strid med lovverket, om nødvendig kan stille en garanti overfor Nordea som reduserer risikoen ifm kostnadsoverskridelser.“/„Nordea har for øvrig lagt sterk vekt på eierskapet fra Trondheim kommune og vedtaket i formannskapet datert 25. juni 2014 i sak 144/14, hvor det blant annet fremgår av punkt 2 at Trondheim kommune, som største eier av Trondheim Spektrum AS, er innstilt på å ta det nødvendige økonomiske ansvaret som følger av rehabilitering og utvikling av Trondheim Spektrum.“

⁽⁵⁶⁾ Dokument nr 1054294, 11. detsembril 2017 Nordea ja TSi vahel sõlmitud laenuleping, lk 5, „Muud tingimused“, 3. loetelupunkt. Norra ametiasutuste esitatud mitteametlik tõlge. Norra keeles: „Risikoen som følge av at det oppstår kostnadsoverskridelser i byggeperioden og kredittkunden selv ikke kan betale disse: Trondheim Spektrum AS vil gjøre selskapsendringer eller andre tiltak som åpner muligheten for at Trondheim kommune, uten å komme i strid med lovverket, om nødvendig kan stille garanti overfor Nordea.“

⁽⁵⁷⁾ Dokument nr 1054294, 11. detsembril 2017 Nordea ja TSi vahel sõlmitud laenuleping, lk 5, „Muud tingimused“, 4. loetelupunkt. Norra ametiasutuste esitatud mitteametlik tõlge. Norra keeles: „Leieavtalen med Trondheim kommune av 26.10.2017 kan ikke endres/reduceres uten Nordeas forutgående skriftlige samtykke.“

- (74) Lõpetuseks on laenulepingu jaos „Omandiõiguse muutus – kohustuslik ennetähtaegne tagasimaksmine“ ⁽⁵⁸⁾ öeldud järgmist: ⁽⁵⁹⁾

Ehituslaenulepingu sõlmimise ja kehtimise tingimus on, et vähemalt 77,93 % laenuvõtjast kuulub Trondheimi omavalitsusele.

Kui omandistruktuur ilma Nordea eelneva kirjaliku nõusolekuta muutub, tuleb ehituslaen ja mis tahes tasumata summa tagasi maksta, nagu on kindaks määratud klauslis 11 (ehituslaenu ennetähtaegne sissenõudmine).

- (75) TS ja Nordea olid sõlminud laenulepingu ka varem, 27. juulil 2017. Leping sisaldas tingimust, et kõik ehitusperioodil tekkivad ülemäärased ehituskulud kannab kas TS või omavalitsus. Laenulepingu kaasallkirjastas linna finantsjuht. Seega sisaldas see leping klausleid, mis käsitlesid omavalitsuse vastutust projekti mis tahes ülekulude korral ning kohustusi seoses rendilepinguga, mis tollal ei olnud veel lõplikult vormistatud ⁽⁶⁰⁾.
- (76) Laenulepingu kaasallkirjastamine tunnistati hiljem omavalitsuste seaduse ⁽⁶¹⁾ jao 51 kohaselt omavalitsuse tagatiseks. Linn jõudis järeldusele, et selleks, et tagatis oleks kehtiv, on vaja riigi heakskiitu. Tagatisele ei oleks mitmel põhjusel sellist heakskiitu tõenäoliselt saadud, mistõttu linnavalitsuse juhul soovitati viivitamata teavitada Nordeat, et omavalitsus ei saa laenulepingus osaleda. Seega on see leping kehtetu. Seepärast allkirjastasid TS ja Nordea vaatlusaluse laenulepingu omavalitsust ametlikult kaasamata.

4. HUVITATUD ISIKUTE MÄRKUSED

- (77) 12. juunil 2019 sai järelevalveamet märkused ühelt huvitatud isikult, kes oli üks kaebuse esitajatest. Märkused olid hinna kohta, mida omavalitsus maksis ühe teise spordirajatise kasutamise eest, ja need toetasid varem esitatud väiteid rendilepingus sätestatud liiga kõrge hinna kohta.

5. NORRA AMETIASUTUSTE MÄRKUSED HUVITATUD ISIKULT SAADUD MÄRKUSTE KOHTA

- (78) Norra ametiasutused selgitasid, et kolmanda isiku märkustes nimetatud rajatis on koolimaja osa ja kuulub täielikult maakonnale, kus see asub. Omavalitsus ostis seal 2018. ja 2019. aastal rohkem kasutusaega ajutise lahendusena, et anda spordiklubidele piisavalt saaliaega, kuna osa Trondheim Spektrumi saaliajast ei olnud pooleliolevate ehitustööde tõttu kättesaadav. Pärast ehitustööde lõppemist ei ole omavalitsusel ei vajadust ega rahalist võimalust pikendada selle rajatise kasutamist käsitlevat lepingut.
- (79) Norra ametiasutuste meelest ei ole ajutine kokkulepe võrreldav rendilepinguga. Maakond kui rajatise omanik oli nõus pakkuma seni, kuni toimub Trondheim Spektrumi laiendamine, teatud koguses saaliaega hinnaga, mis jäi allapoole turuhinda. See kokkulepe ei olnud mõeldud vastama ega vastanudki turutingimustele ning seda ei saa pidada märgiks sellest, et omavalitsuse rendileping Trondheim Spektrumiga ei vasta turutingimustele.

⁽⁵⁸⁾ Norra keeles „Eierskifte – obligatorisk førtidig tilbakebetaling“.

⁽⁵⁹⁾ Dokument nr 1054294, 11. detsembril 2017 Nordea ja TSi vahel sõlmitud laenuleping, lk 4. Norra ametiasutuste esitatud mitteametlik tõlge. Norra keeles: „Det er et vilkår for inngåelse og opprettholdelse av Byggekredittavtalen, at Trondheim Kommune eier minst 77,93 % av Kredittkunden, og opprettholder sin eierandel uendret. For det tilfellet at eiersammensetningen endres, uten Nordeas forutgående skriftlige samtykke, skal Byggekreditten og ethvert utestående tilbakebetales som angitt i klausul 11 (Førtidig forfall av byggekreditten).“

⁽⁶⁰⁾ Dokument nr 1054298, lk 5.

⁽⁶¹⁾ Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven), LOV-1992-09-25-107. Jaos 51 on öeldud järgmist: „1. Vedtak om å stille kausjon eller annen økonomisk garanti for virksomhet som drives av andre enn kommunen eller fylkeskommunen selv, skal godkjennes av departementet. 2. Det kan ikke stilles kausjon eller annen økonomisk garanti knyttet til næringsvirksomhet som drives av andre enn kommunen eller fylkeskommunen selv.“ Mitteametlik tõlge: 1. Otsuse anda tagatis või muu majanduslik garantii tegevusele, mille viib ellu keegi teine kui kommunu või maakond ise, peab ministeerium heaks kiitma. 2. Tagatist või muud majanduslikku garantiid, mis on seotud majandustegevusega, mille viib ellu keegi teine kui kommunu või maakond, ei tohi anda.

II. HINDAMINE

6. RIIGIABI OLEMASOLU

6.1. SISSEJUHATUS

- (80) EMP lepingu artikli 61 lõikes 1 on sätestatud järgmist:

„Kui käesolevas lepingus ei ole sätestatud teisiti, on igasugune EÜ liikmesriikide või EFTA riikide poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, käesoleva lepinguga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see mõjutab lepinguosaliste vahelist kaubandust.“

- (81) Et meede liigituks abiks selle sätte tähenduses, peavad seega olema täidetud järgmised kumulatiivsed tingimused: i) abimeetme on andnud riik või see on antud riigi ressurssidest; ii) see annab ettevõtjale eelise; iii) see soodustab teatud ettevõtjaid (valikulisus) ning iv) see ähvardab moonutada konkurentsi ja mõjutada kaubandust.

6.2. ETTEVÕTJA MÕISTE

- (82) Et meede oleks riigiabi EMP lepingu artikli 61 tähenduses, peab meede andma ettevõtjale eelise. Ettevõtja on majandustegevusega tegelev üksus, olenemata tema õiguslikust seisundist ja rahastamisviisist ⁽⁶²⁾. Seega ei oma see, kas tegemist on avaliku või erasektori üksusega, või asjaolu, et üksus kuulub osaliselt või tervikuna riigile, mingit tähtsust otsustamisel selle üle, kas üksus on ettevõtja riigiabiõiguse tähenduses ⁽⁶³⁾.
- (83) Majandustegevus on turul kaupade või teenuste pakkumine ⁽⁶⁴⁾. Seega üksused, mis ei ole kaubanduslikult aktiivsed, st ei paku konkreetsel turul kaupu või teenuseid, ei ole ettevõtjad. Nii taristu rajamine kui ka käitamine on majandustegevus (ja seega kohaldatakse selle suhtes riigiabi eeskirju), kui seda taristut kasutatakse või hakatakse kasutama turul kaupade või teenuste pakkimiseks ⁽⁶⁵⁾. Riigiabi võidakse anda mitmel tasandil: taristu rajamiseks, käitamises ja kasutamiseks ⁽⁶⁶⁾.
- (84) Trondheim Spektrum on mitmeotstarbeline rajatis, kus korraldatakse muu hulgas kontserte, suuri spordiüritusi, messe ja kongresse. 2020. aastal toimuvad Trondheim Spektrumis meeste ja naiste Euroopa meistrivõistlused käsipallis. Seega tegeleb TS majandustegevusega.
- (85) TS rendib ka ruume omavalitsusele, kes omakorda teeb need kättesaadavaks spordiklubidele. Asjaolu, et omavalitsus pakub TSilt ostetud kasutusaega omavalitsuse spordiklubidele tasuta, ei mõjuta TSi ja omavalitsuse vahelise tehingu laadi, st tegemist on majandustegevusega. Seega on TS ettevõtja EMP lepingu artikli 61 tähenduses.

6.3. RIIGI RESSURSSIDE OLEMASOLU

- (86) Et kujutada endast riigiabi, peab meetme olema andnud riik või see peab olema antud riigi ressurssidest.
- (87) Riigi vahendite üleminek võib toimuda mitmes vormis, näiteks otsetoetused, laenud, garantiid, osalus ettevõtjate kapitalis ja mitterahalised hüvitised. Riigi vahendid hõlmavad kõiki avaliku sektori, sh omavalitsuste vahendeid ⁽⁶⁷⁾.

⁽⁶²⁾ Kohtuotsus Höfner ja Elser vs. Macrotron, C-41/90, EU:C:1991:161, punktid 21–23.

⁽⁶³⁾ Kohtuotsus Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania, C-74/16, EU:C:2017:496, punkt 42.

⁽⁶⁴⁾ Kohtuotsus Cassa di Risparmio di Firenze jt, C-222/04, EU:C:2006:8, punkt 108.

⁽⁶⁵⁾ Kohtuotsus Mitteldeutsche Flughafen ja Flughafen Leipzig-Halle vs. komisjon, C-288/11 P, EU:C:2012:821, punktid 40–43.

⁽⁶⁶⁾ Järelevalveameti 11. detsembri 2013. aasta otsus nr 496/13/COL Harpa kontserdisaali ja konverentsikeskuse rahastamise kohta, punkt 50.

⁽⁶⁷⁾ Kohtuotsus Saksamaa vs. komisjon, C-248/84, EU:C:1987:437, ja teatis riigiabi mõiste kohta, punkt 48.

6.3.1. 4. ja 5. meede – aastatel 2007–2017 sõlmitud rendilepingud ja 2019. aasta rendileping

- (88) Kui omavalitsuse ja TSi vahel sõlmitud rendilepingud (4. ja 5. meede) sisaldavad riigiabi elemente, on sellise abimeetme andnud riik riigi ressurssidest EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses, kuna rahalised vahendid tulevad otse omavalitsuselt.

6.3.2. 6. meede – kapitali suurendamine

- (89) TSi kapitali suurendamise (6. meede) sissemakse teeb otse omavalitsus, seega on tegemist riigi ressurssidega EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses.

6.3.3. 7. meede – taristukulude rahastamine

- (90) Taristukulud, mille tavaliselt kannab arendaja, tasub otse omavalitsus, seega on tegemist riigi ressurssidega EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses.

6.3.4. 9. meede – Nordea ja TSi vahelises laenulepingus sisalduv kaudne tagatis

- (91) 11. detsembril 2017 sõlmis TS Nordeaga 490 miljoni Norra krooni (ligikaudu 50,67 miljonit eurot) suuruse laenulepingu ⁽⁶⁸⁾. Nordea annab ehitusperioodil käibekapitali ⁽⁶⁹⁾.
- (92) Nagu on kirjeldatud jaos 3.7, sisaldab laenuleping klausleid, milles on öeldud, et TS kavatseb võtta meetmeid, et võimaldada omavalitsusel anda – tegutsemata vastuolus seadusega – vajaduse korral Nordeale tagatis seoses riskiga, mis tuleneb ehitusperioodil tekkivatest ülekuludest ⁽⁷⁰⁾.
- (93) Lisaks sisaldab laenuleping klauslit, milles on öeldud, et TSi ja omavalitsuse vahelist rendilepingut ei saa muuta ilma Nordea eelneva kirjaliku nõusolekuta ⁽⁷¹⁾. Peale selle on laenulepingus tingimus, et omavalitsusele peab kuuluma vähemalt 77,93 % TSist ⁽⁷²⁾.
- (94) Norra ametiasutused on väitnud, et laenulepingu punkt, milles on öeldud, et omavalitsusega sõlmitud rendilepingut ei saa muuta ilma Nordea eelneva kirjaliku nõusolekuta, ei ole omavalitsusele siduv. Rendilepingu muutmise korral on TS see, kes peab tagama, et ta saab oma võlausaldajalt, st Nordealt, nõusoleku.
- (95) Seoses tingimusega, et ehituslaenulepingu sõlmimiseks ja kehtimiseks peab vähemalt 77,93 % TSist kuuluma omavalitsusele, tulevad Norra ametiasutused meelde, et TSi juhatusel, kes sõlmis laenulepingu, ei ole volitust panna oma aktsionäridele, sealjuures omavalitsusele, siduvaid kohustusi, muu hulgas aktsiate võimaliku tulevase müügi osas. Laenulepingust on näha, et Nordea on igati teadlik sellest, et leping ei ole omavalitsuse jaoks siduv, kuna selles on sätestatud, et omandistruktuuri muutmine ilma nõusolekuta tähendab TSi poolset lepingu rikkumist ⁽⁷³⁾.
- (96) Norra ametiasutused on esitanud laenulepingu kohta lisateavet, rõhutades, et omavalitsus ei osale laenulepingus ning et TSi juhatus ei saa mingil moel panna omavalitsusele, oma enamusomanikule, kohustusi. Klauslid TSi kohustuse kohta teha ettevõttes võimalikud struktuurimuutused ja võtta meetmeid, et võimaldada omavalitsusel anda vajaduse korral tagatis, ei kujuta endast kindlat ja konkreetset juriidilist kohustust, mis oleks omavalitsusele siduv.
- (97) Norra ametiasutused on osutanud kirjale, mille omavalitsus saatis maavanemale (*fylkesmannen*). Kiri saadeti pärast sündmusi, mille tulemusel eelmine laenuleping tunnistati kehtetuks kooskõlas õigusliku hinnanguga, milles oli öeldud, et omavalitsus ei saa osaleda laenulepingus ega anda tagatist.

⁽⁶⁸⁾ Dokument nr 1054294.

⁽⁶⁹⁾ Dokument nr 1054298, lk 6.

⁽⁷⁰⁾ Dokument nr 1054294, 11. detsembril 2017 Nordea ja TSi vahel sõlmitud laenuleping, lk 5, „Muud tingimused“, 3. loetelupunkt.

⁽⁷¹⁾ Dokument nr 1054294, 11. detsembril 2017 Nordea ja TSi vahel sõlmitud laenuleping, lk 5, „Muud tingimused“, 4. loetelupunkt.

⁽⁷²⁾ Dokument nr 1054294, 11. detsembril 2017 Nordea ja TSi vahel sõlmitud laenuleping, lk 4, „Omandiõiguse muutus – kohustuslik ennetähtaegne tagasimaksmine“, esimene lõik.

⁽⁷³⁾ Dokument nr 1054298, lk 7.

- (98) Selles kirjas teavitatakse maavanemat sellest, et TS ja Nordea otsivad muid finantslahendusi omavalitsust kaasamata ⁽⁷⁴⁾.
- (99) Peale selle on Norra ametiasutused väitnud, et kui omavalitsus oleks olnud õiguslikult kohustatud sekkuma, ei oleks TS pidanud taotlema kapitali suurendamist ⁽⁷⁵⁾ ja omavalitsusel ei oleks olnud võimalust otsustada selle meetme vastu või poolt.
- (100) Seepärast leiavad Norra ametiasutused, et laenuleping ei tähenda omavalitsuse jaoks kindlat ja konkreetset lepingulist kohustust teha riigi vahendid kättesaadavaks.
- (101) Riigi vahendite üleminek võib toimuda mitmes vormis, näiteks otsetoetused, laenud, garantiid, osalus ettevõtjate kapitalis ja mitterahalised hüvitised. Kindlat ja konkreetset kohustust muuta riigi vahendid kättesaadavaks teataval hilisemal ajahetkel peetakse samuti riigi vahendite üleminekuks ⁽⁷⁶⁾. Samuti piisab EMP artikli 61 lõike 1 kohaldamisel garantiist või lepingu pakkumisest, millega tekitatakse konkreetne risk, et riigil tekivad tulevikus täiendavad kohustused ⁽⁷⁷⁾. Kuna riigi meetmeid antakse eri kujul ja neid tuleb analüüsida nende mõju vaatenurgast, ei saa välistada, et riigigarantii vormis antavad eelised võivad tuua riigile kaasa lisakohustuse ⁽⁷⁸⁾.
- (102) Järelevalveamet on hinnanud kirjeldatud laenulepingu sätteid Norra ametiasutuste esitatud teabe valguses.
- (103) Norra ametiasutused on tõendanud, et omavalitsus ei osale ametlikult praeguses lepingus ⁽⁷⁹⁾. Laenulepingus on osutatud omavalitsuse juhatuse 25. juuli 2015. aasta otsusele, milles on öeldud, et omavalitsus on valmis võtma Trondheim Spektrumi renoveerimisest ja arendamisest tuleneva vajaliku finantsvastutuse. Samas on Norra ametiasutused esitanud dokumendid, mille kohaselt omavalitsuse juht väitis 2016. aastal, et omavalitsus ei rahasta ehitustöid, vaid üksnes rendib ruume ⁽⁸⁰⁾.
- (104) Ehkki linna finantsjuht kaasallkirjastas esimese laenulepingu, tunnistati see allkirjastamine – võttes arvesse Norra õigust, milles nõutakse seda liiki tagatistele riigi heakskiitu – kehtetuks ja pooli teavitati vastavalt.
- (105) Kooskõlas Norra õiguses sätestatud nõuetega ei ole seega ka praeguse laenu puhul ükski laenulepingu säte, milles on osutatud omavalitsusele, riigi kohtutes täitmisele pööratav.
- (106) Eeltoodu valguses tuleb laenulepingus esitatud väiteid, milles osutatakse asjaoludele, millele Nordea on rõhku pannud, hinnates seda, kas anda TSile laenu, pidada Nordea ühepoolseteks kaalutlusteks.
- (107) Laenulepingu sätteid, milles on öeldud, et laenulepingut ei saa ilma Nordea heakskiiduta muuta, nagu ka sätet, mille kohaselt laenu tingimus on, et omavalitsusele kuulub vähemalt 77,93 % TSist, ei saa ilma tõenditeta, mis kinnitavad omavalitsuse ametlikku osalemist lepingus, pidada kindlaks ja konkreetseks riigi vahendite kaasamiseks. TS on piiratud vastutusega äriühing, ⁽⁸¹⁾ millel ei ole Norra õiguse alusel seoses kuulumisega omavalitsusele mingeid lisaõigusi võrreldes teiste äriühingutega.
- (108) Kuna muu teave, mis kinnitaks omavalitsuse kindlat ja konkreetset kohustust, puudub, ei ole võimalik tõendada, et kõnealused laenulepingu sätted hõlmavad riigi vahendite kaasamist.
- (109) Kuna ükski teine laenulepingu säte järelevalveametis menetluse algatamise otsuse tegemisel kahtlusi ei tekitanud ja võttes arvesse seda, et Nordea on eraettevõtja, leiab järelevalveamet, et TSi ja Nordea vaheline laenuleping ei hõlma riigiabi. Seetõttu seda meetet allpool rohkem ei hinnata.

⁽⁷⁴⁾ Dokument nr 1085428.

⁽⁷⁵⁾ Käesolevas otsuses on viidatud sellel kui 6. meetmele, vt jagu 3.5.

⁽⁷⁶⁾ Teatis riigiabi mõiste kohta, punkt 51.

⁽⁷⁷⁾ Vt kohtuotsus Ecotrade, C-200/97, EU:C:1998:579, punkt 41, ning kohtuotsused Bouygues ja Bouygues Télécom vs. komisjon jt, C-399/10 P ja C-401/10 P, EU:C:2013:175, punktid 137–139.

⁽⁷⁸⁾ Vt sellega seoses kohtuotsus Ecotrade, C-200/97, punkt 43, ning kohtuotsused Bouygues ja Bouygues Télécom vs. komisjon jt, C-399/10 ja C-401/10 P, punkt 107.

⁽⁷⁹⁾ Dokument nr 1085428.

⁽⁸⁰⁾ Dokument nr 87440, lk 21.

⁽⁸¹⁾ *Lov om aksjeselskaper (aksjeloven)*, LOV-1997-06-13-44.

6.4. EELIS

- (110) Meede peab andma TSile eelise, millega ta vabastatakse kuludest, mille ta tavaliselt kannab oma eelarvest.

6.4.1. 4. ja 5. meede – aastatel 2007–2017 sõlmitud rendilepingud ja 2019. aasta rendileping**6.4.1.1. Sissejuhatus**

- (111) Menetluse algatamise otsusele eelnenud menetluse raames väitsid Norra ametiasutused, et rendilepingud on osa olemasolevast abikavast. Järelevalveamet asus menetluse algatamise otsuses esialgsele seisukohale, et aastatel 1999–2017 sõlmitud rendilepingud ei kujuta endast abikava. Norra ametiasutused ei ole menetluse algatamise otsuse kohta esitanud märkustes selle järelevalveameti esialgse seisukoha suhtes vastuväiteid esitanud. Eeltoodu valguses ja võttes arvesse oma hinnangut menetluse algatamise otsuse jaos 5.1, leiab järelevalveamet, et aastatel 1999–2017 sõlmitud rendilepingud ei kujuta endast abikava.
- (112) Norra ametiasutused on väitnud, et aastatel 2007–2017 sõlmitud rendilepingud ja 2019. aasta rendileping vastavad turutingimustele ning seega ei anta nendega eelist EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses.
- (113) EMP õiguskord on neutraalne omandi õigusliku režiimi suhtes ning ei piira mingilgi määral EMP riikide õigust tegutseda ettevõtjana. Kui aga avaliku sektori asutused teevad otseselt või kaudselt ükskõik mis kujul majanduslikke tehinguid, kuuluvad nad EMP riigiabi eeskirjade kohaldamisalasse. Majanduslikud tehingud, mida teeb avaliku sektori asutus (sh riigi osalusega äriühing) tavalistes turutingimustes, ei anna teisele osapoolle eelist ning seetõttu ei kujuta endast abi ⁽⁸²⁾.
- (114) Norra ametiasutused on märkinud, et kuna teised Norras paiknevad rajatised erinevad oma suuruse, varustuse, projekti ja asukoha poolest, ei ole võimalik leida Norrast Trondheim Spektrumiga täiesti samaväärset rajatist ⁽⁸³⁾. Norra ametiasutused on siiski esitanud teavet rajatiste kohta, mida omavalitsus rendib samal otstarbel kui ta ostab kasutusaega TSilt, ning ka teiste Norras asuvate rajatiste kohta, toetamaks oma väidet, et rendilepingud on vastanud turutingimustele.

6.4.1.2. Norra ametiasutuste esitatud võrdlusalused

- (115) Omavalitsus on esitanud teavet selle kohta, milline on kolmandate isikute puhul rakendatav TSi hinnapoliitika võrreldes teistes rajatistes rakendatava hinnapoliitikaga ning millised on hinnad saaliaja ostmisel spordi ja vabaajategevuse jaoks teistes rajatistes.
- (116) Norra ametiasutused on selgitanud, et Trondheim Spektrumis on kaks üle 2 000 m² suurust saali (saalid D ja F), mis sobivad eriti hästi suuremate messide, kontsertide, konverentside ja muude sarnaste ürituste jaoks. Sõltuvalt ürituse liigist küsib TS suurema saali D eest 70 000 – 85 000 Norra krooni päevas (ligikaudu 7 230 – 8 780 eurot) ja veidi väiksema saali F eest 59 000 – 70 000 Norra krooni päevas (ligikaudu 6 100 – 7 230 eurot).
- (117) Norra ametiasutused võrdlesid sarnaste ruumide rentimist muudes Trondheimi rajatistes. Näiteks Trondheimis asuvas vabamüürlaste hoones küsitakse päeva eest vaid 15 000 – 18 000 Norra krooni (ligikaudu 1 550 – 1 860 eurot). See rajatis on mõnevõrra väiksem, suutes mahutada kuni 600 inimest, samal ajal kui Trondheim Spektrumi saali F mahub üle 1 000 inimese.
- (118) Norra ametiasutuste sõnul küsitakse Norra linnades asuvates võrreldava suurusega rajatistes sarnast hinda. Stavangeris läheb saali F sarnase ruumi rentimine neljaks päevaks maksma veidi üle 200 000 Norra krooni (ligikaudu 20 100 eurot) ning Bergenis Grieghallenis küsitakse nelja päeva eest 300 000 Norra krooni (ligikaudu 31 000 eurot). TSi hinnad on veidi väiksemad kui hinnad Bergenis ⁽⁸⁴⁾.

⁽⁸²⁾ Teatis riigiabi mõiste kohta, punktid 73 ja 74.

⁽⁸³⁾ Dokument nr 859501, lk 17.

⁽⁸⁴⁾ Dokument nr 859501, lk 17. Norra ametiasutused on osutanud ka kõikjal Norras messe korraldava ettevõtja Trondheim Messeselskap AS juhtidega toimunud vestlusele, kus omavalitsust teavitati, et Trondheim Spektrumit ei peeta eriti taskukohaseks korralduspaigaks. Norra ametiasutused on osutanud sellele vestlusele kui allikale, kust saab hinnavõrdluse kohta lisateavet.

- (119) Norra ametiasutused on nimetanud ka Fjelli maakonnas, Bergenist 25 minutilise autosõidu kaugusel asuvat Sotra Arenat, mille siseruumide pindala on 12 000 m². 2016. aastal korraldati selles rajatises kaubandusmesse ning 5 000 – 7 000 m² kasutamise eest kolme päeva jooksul küsiti 100 000 – 125 000 Norra krooni (ligikaudu 10 300 – 12 900 eurot).
- (120) Selle võrdluse valguses leiavad Norra ametiasutused, et TSi hinnad ruumide rentimisel kolmandatele isikutele tunduvad olevat kooskõlas turuhindadega.
- (121) Omavalitsus ostab kasutusaega TSilt, enda ruume omavate spordiklubidelt, muudelt riigiasutustelt (nt koolides) ja väga piiratud määral erasektori rajatistes.
- (122) Omavalitsuse makstav tunnitasu jääb vahemikku 350 – 2 046 Norra krooni (ligikaudu 36–211 eurot). TSile makstav tunnitasu on 1 174 Norra krooni (ligikaudu 121 eurot). Uue rendilepingu alusel on tunnitasu 1 700 Norra krooni. Norra ametiasutused märgivad, et hinnaerinevusi saab selgitada mitme teguriga. Samuti on mitut neist rajatistest rahastanud (osaliselt) riik ning neil on lepinguline kohustus pakkuda (teatud hulgal) kasutusaega kindlaksmääratud tasu eest.
- (123) Võrdlemisi suuri hinnaerinevusi võib selgitada ka see, et kõik kellaajad ei ole sama väärtuslikud ning kõik rajatised ei ole nii tänapäevased, nii hästi varustatud ja nii keskse asukohaga kui Trondheim Spektrum. Norra ametiasutused on selgitanud, et kõik eespool nimetatud kaalutlused on põhjused, miks omavalitsus ostab teistes rajatistes osa kasutusajast madalama hinnaga ⁽⁸⁵⁾.
- (124) Norra ametiasutused on esitanud näited hindade kohta, mida küsitakse Bergenis asuvas spordikeskuses Vestlandshallen. Norra ametiasutuste sõnul küsitakse selles rajatises kasutajatelt (kes ei ole spordiklubid) umbes sama hinda kui omavalitsus maksab TSile. See võrdlus põhineb arvutusel, kus üks TSi saalitund tähendab 800 m² rentimist 60 minutiks. Veerand Vestlandshalleni saalist oleks umbes 440 m² ja selle kasutamisel tuleks tasuda 940 Norra krooni (ligikaudu 97 eurot) 90 minuti eest. Tulemuseks on teoreetiline hind umbes 626 Norra krooni (ligikaudu 65 eurot) 60 minuti eest ehk 1 252 Norra krooni (ligikaudu 129 eurot) veidi suurema pinna eest kui TSi puhul aluseks võetud põrandapind.
- (125) Peale selle väidavad Norra ametiasutused, et Bergenis linn küsib Haukelandshallenis, mis on Trondheim Spektrumiga võrreldav rajatis, kasutajate käest, kellele ei kehti ükski soodustus, ühe tunni eest 1 150 Norra krooni (ligikaudu 119 eurot). Lisaks küsib Tromsø linn sarnase pinna eest Tromsøhallenis kuni 1 940 Norra krooni (ligikaudu 200 eurot) tunnis.
- (126) Seoses 2019. aasta rendilepinguga on Norra ametiasutused selgitanud, et uue rendilepinguga suureneb ühe tunni eest makstav rent umbes 50 %, kasvades 1 200 Norra kroonilt (ligikaudu 124 eurot) 1 700 Norra kroonile (ligikaudu 176 eurot) ⁽⁸⁶⁾. Norra ametiasutused tunnistavad, et see jääb seni makstud tunnitasude ülempiiri lähedale (valimisse kuulunud spordirajatistes makstud tunnitasad jäid vahemikku 350 – 2 046 Norra krooni (ligikaudu 36–211 eurot)) ⁽⁸⁷⁾.
- (127) Norra ametiasutuste sõnul saab Trondheim Spektrumi pärast ajakohastamist tänapäevane rajatis Norra ühe kõige suurema ja kiiremini kasvava linna südames. Norra ametiasutuste meelest peaks tunnitasu ületama tublisti turul kindlaks tehtud hindu, et järelevalveamet saaks järelada, et rendilepinguga antakse eelis ⁽⁸⁸⁾.
- (128) Norra ametiasutused on lisaks väitnud, et tunnitasu Trondheim Spektrumi ärilistele kasutajatele oli varem suurem (1 000 – 1 800 Norra krooni (ligikaudu 103–186 eurot)) kui tunnitasu omavalitsuse rendilepingu alusel (1 200 Norra krooni (ligikaudu 124 eurot)). Nii jääb see eeldatavasti ka tulevikus, kus uue rendilepingu alusel on tunnitasu umbes 1 700 Norra krooni (ligikaudu 176 eurot) ja ärilistelt kasutajatelt küsitakse vastavalt suuremat tunnitasu.
- (129) Norra ametiasutused on seisukohal, et kui jõutakse järeldusele, et omavalitsus maksis hinda, mis ületas hinnataset turul, tähendab see paratamatult seda, et sellist hinda maksid ka Trondheim Spektrumi ärilised kasutajad. Norra ametiasutuste meelest ei ole mingit põhjust eeldada, et ärilised kasutajad maksaksid Trondheim Spektrumi ruumide rentimisel hinda, mis ületab turutaset ⁽⁸⁹⁾.

⁽⁸⁵⁾ Dokument nr 859501, lk 18.

⁽⁸⁶⁾ 2017. aasta andmed.

⁽⁸⁷⁾ Vt käesoleva otsuse jagu 5.4.2.

⁽⁸⁸⁾ Dokument nr 1040641, lk 9.

⁽⁸⁹⁾ Dokument nr 1040641, lk 10, ja dokument nr 1054298, lk 5.

- (130) Norra ametiasutuste meelest saaks järelevalveamet teha järelduse, et rendilepingud ei sisalda abi. Et aidata järelevalveametil sellele järeldusele jõuda, on Norra ametiasutused seni esitanud järgmise:

- välised võrdlusalused, st tunnitasad ruumide rentimisel võrreldavates mitmeotstarbelistes hoonetes;
- sisesed võrdlusalused, st dokumendid, millest on näha, et TS teenib oma muu tegevusega umbes sama suurt tulu, eraldades selle jaoks samas vähem kasutusaega;
- dokumendid selle kohta, et TS ei müü kasutusaega kolmandatele isikutele kunstlikult madalate hindadega, mis osutab sellele, et tema äritegevuses ei toimu ristsubsideerimist ⁽⁹⁰⁾.

6.4.1.3. Järelevalveameti poolne rendilepingute hindamine

- (131) Et teha kindlaks tehingu vastavus turutingimustele, võib tehingut hinnata võrreldavate eraettevõtjate poolt võrreldavates olukordades tehtud võrreldavate tehingute tingimuste põhjal ⁽⁹¹⁾.
- (132) Võrdlusanalüüs võib olla turuhindade määramiseks sobimatu meetod, kui olemasolevad võrdlusalused ei ole määratletud turupõhiste kaalutluste alusel või kui avaliku sektori sekkumised on olemasolevaid hindu oluliselt moonutanud ⁽⁹²⁾.
- (133) Peale selle – nagu on märkinud Norra ametiasutused – esineb nende rajatiste võrdlemisel olulisi erinevusi näiteks rendiaja, ⁽⁹³⁾ renditundide arvu ning rajatiste kvaliteedi ja asukoha osas (linnas või linnast väljas).
- (134) Järelevalveameti meelest ei ole Norra ametiasutuste esitatud võrdlusalused piisavalt võrreldavad ega asjakohased, et määrata kindlaks turuhind, millega saab otseselt võrrelda rendilepingu alusel makstavat hinda (vt allpool põhjendused 142–152).
- (135) Selleks et järelevalveamet saaks teha järelduse, et rendilepingud hõlmavad abielemente ja seega antakse nendega TSile eelis EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses, peab järelevalveamet leidma, et rendilepingute alusel makstav hind erineb piisavalt turuhinnast ⁽⁹⁴⁾.
- (136) Nagu eespool kirjeldatud, ei ole käesoleva juhtumi puhul traditsioonilisi võrdlusmeetodeid kasutades võimalik täpset turuhinda välja selgitada, kuna võrreldavaid ja asjakohaseid võrdlusaluseid ei ole võimalik kindlaks teha.
- (137) Peale selle tundub, et käesoleva juhtumi puhul ei ole sobilik lähtuda hinna kindlaksmääramisel rendilepingu alusel teenuste pakkumise kulust, kuna on keeruline välja selgitada, milline osa investeerimiskuludest oleks asjakohane seostada rendilepinguga või millised need kulud oleksid olnud, kui TS ei oleks tegelenud muu tegevusega.
- (138) Nagu on selgitanud Norra ametiasutused, oli üks Trondheim Spektrumi renoveerimise ja laiendamise põhjuseid asjaolu, et omavalitsusel ei olnud sobivaid ruume, et korraldada suuremaid spordi- ja kultuuriüritusi. Sellega seoses on Norra ametiasutused märkinud, et Trondheimis toimuvad 2020. aastal nii meeste kui ka naiste käsipalli Euroopa meistrivõistlused. Seepärast on ajakohastamise üks eesmäärke olnud tagada, et renoveeritud rajatis vastab Euroopa käsipalliliidu nõuetele ja mahutab suure arvu pealtvaatajaid.

⁽⁹⁰⁾ Dokument nr 1085422, lk 5.

⁽⁹¹⁾ Teatis riigiabi mõiste kohta, punkt 98.

⁽⁹²⁾ Teatis riigiabi mõiste kohta, punkt 99.

⁽⁹³⁾ Nagu on selgitanud Norra ametiasutused, ei ole kõik kellaajad sama väärtuslikud.

⁽⁹⁴⁾ Vt näiteks järelevalveameti 8. juuli 2009. aasta otsus nr 305/09/COL Notoddeni omavalitsuse ja ettevõtja Becromal Norway AS vahel sõlmitud energiamüügilepingu kohta, lk 11.

- (139) Järelevalveameti meelest võib eeldada, et eraettevõtja, kes rendib ruume noorte spordiklubidele, ei kiidaks heaks hinna, mis katab rendilepingust tulenevate vajaduste vaatenurgast ebaproportsionaalsed renoveerimise ja laiendamisega seotud märkimisväärsed kulud. Sellise lähenemisviisi aktsepteerimise korral oleks võimalik rakendada mehhanismi, kus omavalitsus maksab noortesporti jaoks ruumide rentimisel hinda vastavalt rajatise üldise ajakohastamisega seotud finantsvajadustele, teavitamata sellest kui riigiabist ⁽⁹⁵⁾.
- (140) Rajatiste ehitamist spordi- ja muude avalike ürituste korraldamiseks ning üldsusele kasu toova eri liiki tegevuse toetamist võib pidada riigi ülesandeks. Sellises olukorras ei tegutse riik turuosalisena, vaid tegutseb avaliku sektori asutusena. Seepärast võib riik teatud asjaoludel rahastada sellist tegevust riigiabi andmisega. Samas peab selline meede vastama kõikidele üldises grupierandi määruses sätestatud asjakohastele kriteeriumidele, ⁽⁹⁶⁾ et oleks võimalik teha grupierand, või sellest peab olema teavitatud ja see peab olema tunnistatud EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti c alusel EMP lepinguga kokkusobivaks.
- (141) Eespool öeldut arvesse võttes peab järelevalveamet tuginema muudele meetoditele, et hinnata, kas rendilepingud hõlmavad abielemente. Ehkki Norra ametiasutuste esitatud võrdlusalused ei ole otseselt kohaldatavad, leiab järelevalveamet, et need võivad aidata kindlaks määrata turuhindade vahemiku, hindamaks, kas rendilepingute alusel makstav hind erineb suuresti hinnast, mis tundub vastavat sama teenuse puhul turutingimustele.
- (142) Norra ametiasutused on esitanud järelevalveametile ülevaate hindadest, mida omavalitsus maksab muude rajatiste ruumide rentimisel samal otstarbel kui ta ostab saaliaega TSilt ⁽⁹⁷⁾. Järelevalveameti meelest on need hinnad kõige paremini võrreldavad käesolevas otsuses hinnatavate rendilepingute hindadega.
- (143) Järelevalveamet leiab, et need rajatised sobivad omavalitsuse renditavate ruumidega võrdlemiseks paremini kui näited hindadest, mida küsitakse teistes linnades asuvates rajatistes ⁽⁹⁸⁾. Tundub, et esitatud muude rajatiste tunnitasad kehtivad olukordades, kus rajatis renditakse välja piiratud ajaks ja eri ürituste jaoks. Erinevad on ka neis rajatistes pakutavad võimalused.
- (144) Norra ametiasutuste poolt võrdlusalusena nimetatud rajatistega, kus omavalitsus rendib ruume, olid seotud kokkulepped, mis hõlmasid suuremat arvu renditunde sama liiki teenuste jaoks, kuid üheski neist ei jõutud ligidalegi omavalitsuse ja TSi lepingu alusel renditavate tundide arvule. Kõnealused rajatised asuvad samuti Trondheimis ⁽⁹⁹⁾.
- (145) Norra ametiasutuste väitel jäi ühe tunni hind vahemikku 350 – 2 046 Norra krooni. Norra ametiasutused on väitnud, et tunnitasu, mida omavalitsus maksab paljude nende individuaalsete lepingute alusel, jääb kindlasti allapoole turuhinda ega ole seetõttu täielikult võrreldav, kuna mitut neist rajatistest on osaliselt rahastanud riik ja neil on lepinguline kohustus pakkuda teatud hulgal kasutusaega kindlaksmääratud tasu eest, lisaks võivad need lepingud olla seotud nädalapäevade/kellaagadega, mille väärtus on teistsugune ⁽¹⁰⁰⁾.

⁽⁹⁵⁾ Norra ametiasutused on esitanud konsultatsioonifirma Norion koostatud aruande (dokument nr 1085426), milles on püütud välja selgitada, milline peaks olema tunnitasu ruumide rentimisel, kui TS sooviks teenida oma investeeringult mõistlikku tulu. Paraku ei ole tehtud selles vahet eri liiki teenustel. Pigem on esitatud üldine hinnang, lähtudes teiste rajatiste kulustruktuurist. Sellise lähenemisviisi tõttu ei saa aruandest vajalikku teavet selle väljaselgitamiseks, kas renditasu, mida omavalitsus maksab TSile ühe tunni eest, kajastab laenulepingutega hõlmatud teenuste pakkumise kulusid.

⁽⁹⁶⁾ Vt üldise grupierandi määruse artikkel 55 spordi- ja mitmeotstarbelisele vaba aja veetmise taristule antav abi kohta.

⁽⁹⁷⁾ Dokument nr 859501, jagu 3.8.2.

⁽⁹⁸⁾ Et võrrelda hinda, mida TS küsib kolmandatelt isikutelt, osutasid Norra ametiasutused näiteks Bergenis asuvalle Vestlandshallenile ja Haukelandshallenile ning Tromsøs asuvalle Tromsøhallenile. Vt lisaks jagu 1.2.1.2.

⁽⁹⁹⁾ Renditundide arv jäi nende rajatiste puhul vahemikku 6–1 344 (teave esitati 2015. aasta renditundide kohta).

⁽¹⁰⁰⁾ Dokument nr 1085422, lk 28 ja 29.

- (146) Üheteistkümnest rendilepingust, mille kohta on esitatud hind, vaid kahes (Heimdali ja Utleira rendileping) läheneb hind hinnale, mida omavalitsus maksab TSile ⁽¹⁰¹⁾. Norra ametiasutused on tunnistanud, et nende kahe rajatise renditasu on kõrgem kui tasu, mida makstakse teiste rajatiste puhul, mille kohta on esitatud teave. Norra ametiasutused on selgitanud, et renditasu ei pruugi kajastada turuhinda, kuna omavalitsus võttis selle kindlaksmääramisel arvesse ka omavalitsuse huvi toetada liikmelisusel põhinevate vabatahtlike spordiklubide tegevust. Seepärast võib turuhind olla nende rajatiste puhul nimetatud hinnast veidi madalam ⁽¹⁰²⁾.
- (147) Heimdali veebisaidil avalikult kättesaadava teabe kohaselt jääb tunnitasu vahemikku 275–550 Norra krooni, sõltudes sõlmitud lepingu liigist. Seepärast tundub, et rajatise rentimise eest turul küsitav tasu on märksa väiksem kui tasu, mida omavalitsus maksab rendilepingu alusel.
- (148) Ülejäänud üheksa rendilepingu alusel küsitakse rajatiste rentimisel hinda, mis on 77–242 % ⁽¹⁰³⁾ madalam hinnast, mida omavalitsus maksab TSile vanade rendilepingute alusel, ja 154–385 % madala hinnast, mida omavalitsus maksab TSile 2019. aasta rendilepingu alusel.
- (149) Üheteistkümnest rajatisest (mille kohta on esitatud hind) nelja renditakse eraettevõtjalt ⁽¹⁰⁴⁾. Nende rajatiste puhul jääb hind vahemikku 425–677 Norra krooni.
- (150) Seepärast leiab järelevalveamet, et Norra ametiasutuste esitatud võrdlusalused osutavad pigem sellele, et hind, mida omavalitsus maksab rendilepingute alusel, on oluliselt suurem kui hind, mida küsitakse ja makstakse teiste rajatiste eest, nii varasemate lepingute puhul kui eriti pärast ruumide rentimisel makstava hinna suurenemist 2019. aasta rendilepingu alusel.
- (151) Järelevalveameti meelest ei saa erinevusi tunnitasus, mida omavalitsus maksab kõnealuste rajatiste rentimisel ja TSiga sõlmitud rendilepingu alusel, rentides kõiki rajatise samal otstarbel, selgitada pelgalt asjaoluga, et mõnda neist rajatistest on osaliselt rahastanud riik või et mõni neist oli kohustunud pakkuma teatud hulgal kasutusaega kindlaksmääratud tasu eest. Väide, et kõnealused lepingud võivad hõlmata eri väärtusega kellaaegu või nädalapäevi, kehtib kõikide rajatiste puhul, mille Norra ametiasutused on nimetanud võimalike võrdlusalustena.
- (152) Eespool nimetatud kaalutlusi arvesse võttes ei saa järelevalveamet välistada, et 2007.–2017. aasta rendilepingutega ja 2019. aasta rendilepinguga on antud TSile eelis. Ent kuna selline abi oleks EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti c kohaselt EMP lepinguga kokkusobiv, ei ole vaja teha lõplikku järeldust abi olemasolu kohta ⁽¹⁰⁵⁾.

6.4.2. 6. meede – kapitali suurendamine seoses uute ja ootamatute kuludega (üldine grupierandi määrus)

- (153) Norra ametiasutused suurendasid üldise grupierandi määrust artikli 55 alusel TSi kapitali 55 miljoni Norra krooni võrra (ligikaudu 5,68 miljonit eurot). Norra ametiasutused on selgitanud, et TSil ei ole võimalik katta neid lisakulusid oma olemasolevatest vahenditest ega täiendada turupõhise rahastamisega.
- (154) Norra ametiasutused on väitnud, et kapitali suurendamisega ei antud TSile eelist. Norra ametiasutuste sõnul oli kapitalisüst mitmel kaalutlusel omavalitsusele kui TSi omanikule kasulik.
- (155) Norra ametiasutuste väitel oli tõenäoline, et muudatustel on kokkuvõttes märkimisväärne mõju TSi kasumlikkusele, eriti võrreldes vastupidise olukorraga, kus istekohtade, tösteseadmete ja hoiuruumidega seotud plaane ei oleks muudetud. Kõik meetmed oleksid aidanud suurendada tulu/vähendada kulusid, samas kui alternatiivne stsenaarium oleks kaasa toonud vastupidise ⁽¹⁰⁶⁾.

⁽¹⁰¹⁾ Nende rajatiste rentimisel makstakse ühe tunni eest vastavalt 2 046 ja 1 302 Norra krooni.

⁽¹⁰²⁾ Dokument nr 1096774.

⁽¹⁰³⁾ Vana rendilepingu alusel maksti ühe tunni eest 1 200 Norra krooni ja uue rendilepingu alusel 1 700 Norra krooni, samas kui teiste rajatiste puhul jäi tunnitasu vahemikku 350–677 Norra krooni.

⁽¹⁰⁴⁾ Autronicahallen (472 Norra krooni), KVT-hallen (677 Norra krooni), Utleirahallen (600 Norra krooni) ja Charlottenlund (425 Norra krooni).

⁽¹⁰⁵⁾ Sama mõttekäiku on järgitud näiteks komisjoni 2. mai 2013. aasta otsuses 2013/452/EL riigiabi SA.33618 (12/C) kohta, mida Rootsi kavatses anda Uppsala spordikompleksile (ELT L 243, 12.9.2013, lk 19).

⁽¹⁰⁶⁾ Dokument nr 1085422, lk 10.

- (156) Norra ametiasutused on lisaks selgitanud, et kapitali suurendamisega sai omavalitsusest sisuliselt TSi ainuaktsionär, mis võimaldab omavalitsusel osta ülejäänud aktsiad isegi ilma praeguste vähemusaktsionäride nõusolekuta. Ainuaktsionäriks olemine annab omavalitsusele Norra piiratud vastutusega äriühingute seaduse ⁽¹⁰⁷⁾ alusel soodsa positsiooni, kuna ta võib otsustada ühepoolselt, kuidas TS peaks tulevikus tegutsema.
- (157) Norra ametiasutuste sõnul oleks turumajanduse tingimustes tegutsev ettevõtja, olles sunnitud valima nende kahe stsenaariumi vahel, tõenäoliselt toiminud nii, nagu toimis omavalitsus. Igal juhul puuduvad Norra ametiasutuste meelest piisavad märgid järeldamiseks, et turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja kriteerium ei ole täidetud ⁽¹⁰⁸⁾.
- (158) Norra ametiasutused on väitnud, et TSi aktsiate väärtus, mis on lahutamatult seotud TSile kuuluva taristuga, on Trondheim Spektrumi lõpliku väljaarendamise korral suurem kui see oleks olnud renoveerimisprojekti seiskumise korral. Muudatused, mida kapitali suurendamisega rahastati, suurendavad tulevikus TSi kasumlikkust, aidates kokku hoida kulusid ja suurendada taristu suutlikkust tuua tulu.
- (159) Peale selle on omavalitsus suurendanud märkimisväärselt oma osalust TSis, suurendades eelkõige oma osaluse väärtust. Põhimõtteliselt ostis omavalitsus 55 miljoni Norra krooni eest 18 % suuruse osaluse ettevõttes, millele kuulub taristu, mille laiendamine üksi läheb maksma 600 miljonit Norra krooni. Lisaks saab omavalitsus, olles (sisuliselt) TSi ainuomanik, mõjutada otseselt ja kaudselt rohkem ettevõtte tegevust ja tulevikku.
- (160) Norra ametiasutused märgivad, et keskmise kuni pika aja jooksul ei ole sugugi ebatõenäoline, et Trondheim Spektrum müüakse hinna eest, mis võimaldab lugeda kapitalisüstiga tehtud investeeringu tasuvuse rahuldavaks. Kui Trondheim Spektrumi ei müüda, suureneb selle väärtus tõenäoliselt märkimisväärselt, kui viiakse lõpule rajatise laiendamine ning hakatakse rakendama äriplaani ja strateegiat, mille kohaselt üha suurem osa tulust teenitakse äritegevusega.
- (161) Kui riigi väide, et ta toimis turuosalisena, on kaheldav, peab riik esitama tõendid, et tehingu tegemise otsus põhines majandushinnangutel, mis on sarnased nendega, mille kõnealuse juhtumi asjaoludel oleks läbi viinud mõistlik eraettevõtja (kes on asjaomase avaliku sektori asutusega võimalikult sarnane), et teha kindlaks tehingu kasumlikkus või majanduslikud eelised ⁽¹⁰⁹⁾.
- (162) Sellise eelhindamise keerukuse tase võib varieeruda, sõltudes asjaomase tehingu keerukusest ning asjaomaste varade, kaupade või teenuste väärtusest. Tavaliselt tuleb selline eelhindamine läbi viia asjakohaseid oskusi ja kogemusi omavate ekspertide toetusel. Hindamisel tuleks alati tugineda objektiivsetele kriteeriumidele ning seda ei tohiks mõjutada avaliku poliitikaga seotud kaalutlused. Sõltumatute ekspertide läbiviidud hindamine võib täiendavalt tõestada eelhindamise usaldusväärsust.
- (163) Et teha kindlaks, kas meetmega antakse majanduslik eelis, tuleb hinnata, kas turumajanduse tingimustes tegutsev ettevõtja, kes suuruse poolest on võrreldav asjaomase ettevõtjaga, oleks sarnastel tingimustel teinud sama suure kapitalialdise, eriti arvesse võttes investeeringu tegemise ajal olemas olnud teavet ja prognoositud arengut.
- (164) Turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja põhimõte on välja töötatud eri majandustehinguid silmas pidades. EMP kohtud on välja töötanud turumajanduse tingimustes tegutseva investori põhimõtte, et teha avaliku sektori investeeringute (eriti kapitalisüstide) puhul kindlaks riigiabi olemasolu: et määrata kindlaks, kas avaliku sektori asutuse investeering on riigiabi, tuleb hinnata, kas tavapärastes turumajanduse tingimustes tegutsev võrreldava suurusega erainvestor oleks sarnastel asjaoludel olnud valmis tegema kõnealust investeeringut ⁽¹¹⁰⁾.

⁽¹⁰⁷⁾ Lov om aksjeselskaper (aksjeloven), LOV-1997-06-13-44.

⁽¹⁰⁸⁾ Dokument nr 1085422, lk 10–15.

⁽¹⁰⁹⁾ Teatis riigiabi mõiste kohta, punkt 79. Vt kohtuotsus komisjon vs. EDF, C-124/10 P, EU:C:2012:318, punktid 82–85. Vt ka kohtuotsus Land Burgenland vs. komisjon, C-214/12 P, C-215/12 P ja C-223/12 P, EU:C:2013:682, punkt 61.

⁽¹¹⁰⁾ Teatis riigiabi mõiste kohta, punkt 74.

- (165) Turumajanduse tingimustes tegutseva investori põhimõtte järgimist saab tõendada eelnevalt koostatud äriplaaniga, mille alusel tehti investeerimisotsus ⁽¹¹¹⁾. Riik saab osutada vaid objektiivsetele ja kontrollitavatele elementidele, mida on arvesse võetud enne investeerimisotsuse tegemist või selle otsuse tegemise ajal.
- (166) Tuleb näidata, et investeering põhineb majandushinnangul, mis on samaväärne hinnanguga, mille oleks teinud võrreldavas olukorras enne taolist investeeringut arukas erainvestor, et selgitada välja investeeringu kasumlikkus tulevikus.
- (167) Pärast (võimaliku) eelise andmist koostatud majanduslikust hinnangust, tehtud investeeringu tegeliku kasumlikkuse tagantjärei tuvastamisest või tegelikult valitud tegutsemisviisi hilisemast põhjendamisest ei piisa järeldamiseks, et riik on teinud investeerimisotsuse samamoodi nagu oleks teinud turumajanduse tingimustes tegutsev erainvestor ⁽¹¹²⁾.
- (168) Väide, et kapitalieraldis on vajalik selleks, et ettevõtja saaks jätkata oma tegevust, või selleks, et tagada ettevõtte piisav kapitaliseeritus kooskõlas usaldatavusnõuetega või kaasnevaid riske käsitleva hinnanguga, ei ole piisav alus, mille põhjal järeldada, et turumajanduse tingimustes tegutseva investori põhimõtte nõuded on täidetud.
- (169) Tavapärastes turutingimustes tegutsev erainvestor teeks sellise kapitalieraldise üksnes juhul, kui ta peaks eraldise eeldatavat kasumlikkust selle tegemise hetkel olemas oleva teabe ja prognoositava arengu põhjal piisavaks.
- (170) Turumajanduse tingimustes tegutseva ettevõtja põhimõtte kohaldamisel eeldatakse, et erainvestor püüab oma kasumit maksimeerida ⁽¹¹³⁾. Nagu on märkinud Üldkohus kohtuotsuses Westdeutsche Landesbank Girozentrale vs. komisjon, ei rahuldu eraõiguslik investor tavaliselt sellega, et investeering ei too talle kahjumit või et ta saab investeeringult piiratud tulu. Ta püüab, lähtudes esinevatest asjaoludest ning oma lühiajaliste, keskmise pikkusega ja pikaajaliste huvide rahuldamisest, oma investeeringult saadavat tulu mõistlikult maksimeerida ja see puudutab ka investeeringut ettevõtjasse, mille osanik ta juba on ⁽¹¹⁴⁾.
- (171) Norra ametiasutuste väitel hindas omavalitsus objektiivsete kriteeriumide põhjal, kas ta peaks Trondheim Spektrumi enamusaktsionärina tegema kapitali suurendamise vormis lisainvesteeringu. Lisaks olid omavalitsusel kapitali suurendamiseks head turumajanduslikud põhjused, eriti silmas pidades vastupidist olukorda ⁽¹¹⁵⁾.
- (172) Paraku ilmneb Norra ametiasutuste esitatud teabest, et omavalitsus ei koostanud enne otsust teha kapitalisüst majandushinnangut. Seda, et ettevõtja, kellel oleks tulnud valida renoveerimise lõpuleviimise ja selle alternatiivi vahel, oleks tõenäoliselt toiminud nii, nagu toimis omavalitsus, ⁽¹¹⁶⁾ ei saa pidada piisavaks ilma konkreetse hinnanguta investeeringu eeldavata kasumlikkuse kohta.

⁽¹¹¹⁾ Vt näiteks kohtuotsused komisjon vs. EDF, C-124/10 P, EU:C:2012:318, punktid 83–85 ja 105; Prantsusmaa vs. komisjon (Stardust Marine), C-482/99, EU:C:2002:294, punktid 70–72, ning Cityflyer Express vs. komisjon, T-16/96, EU:T:1998:78, punkt 76. Vt ka Shetland Shellfishi juhtumi kohta tehtud otsus (komisjoni otsus 2006/226/EÜ, ELT L 81, 18.3.2006, lk 36), millega komisjon lükkas tagasi kaks Shetlandi saarte ametiasutuste esitatud aruannet, mis hõlmasid 2000., 2001. ja 2002. aasta kavandatud kasumit, bilanssi ja rahavooge. Ühendkuningriik rõhutas eelnevate uuringute tegemist ning nende aluseks olnud eelduste konservatiivsust ja mõistlikkust, kuid komisjon jõudis järeldusele, et turumajanduse tingimustes tegutsev investor oleks pidanud neid ebapiisavaks, hoolimata sellest, et asjassepuutuvad summad olid suhteliselt väikesed.

⁽¹¹²⁾ Vt näiteks kohtuotsus komisjon vs. EDF, C-124/10 P, EU:C:2012:318, punktid 82–86 ja 105, ning komisjoni 20. märtsi 2013. aasta otsus 2014/274/EL riigiabi nr SA.23420 (11/C, ex NN40/10) kohta, mida Belgia andis ettevõtjale SA Ducreire (ELT L 144, 15.5.2014, lk 29), punktid 150 ja 151.

⁽¹¹³⁾ Vt kohtuotsus Itaalia vs. komisjon, C-303/88 EU:C:1991:136, ning kohtuotsus Westdeutsche Landesbank Girozentrale vs. komisjon, T-228/99 ja T-233/99, EU:T:2003:57.

⁽¹¹⁴⁾ Vt kohtuotsus Westdeutsche Landesbank Girozentrale vs. komisjon, T-228/99 ja T-233/99, EU:T:2003:57, punktid 314 ja 315.

⁽¹¹⁵⁾ Dokument nr 1096774.

⁽¹¹⁶⁾ Dokument nr 1085422, lk 10–15.

- (173) Norra ametiasutuste esitatud selgitustest ei ole näha, et investeering oli turumajanduse tingimustes tegutseva investori jaoks piisavalt kasumlik ⁽¹¹⁷⁾. See kehtib nii uute kulude kui ka ülekulude puhul. Hinnang ei saa põhineda sellistel üldistel selgitustel nagu need, mille esitasid Norra ametiasutused. Näiteks ei ole esitatud ühtki prognoosi selle kohta, kui palju suureneb tulu tänu lisaistekohtade paigaldamisele, ega selle kohta, kui palju suureneb tõhusus seoses suuremate tõsteseadmete ja avaramate hoiuruumidega.
- (174) Järelevalveamet andis Norra ametiasutustele võimaluse esitada sellised tehinguga seotud dokumendid. Norra ametiasutused ei ole esitanud ühtki majandushinnangut, mis oleks samaväärne hinnanguga, mille oleks teinud võrreldavas olukorras enne taolist investeeringut arukas erainvestor, et selgitada välja investeeringu kasumlikkus tulevikus. Seega ei ole Norra ametiasutused esitanud tõendeid selle kohta, et eeldatav tulevane kasumlikkus oli erainvestori vaatenurgast rahuldav ⁽¹¹⁸⁾. Ajal, mil TS küsis lisakapitali, kuulus omavalitsuselt 78 % TSi aktsiatest. Teised TSi omanikud ei näidanud üles huvi kapitali suurendamises osalemise vastu. Vastupidi, mitu vähemusaktsionäri oli nõus andma oma aktsiad 1 Norra krooni eest omavalitsusele.
- (175) Asjaolu, et teised aktsionärid ei soovinud kapitali suurendamises osaleda ja andsid oma aktsiad 1 Norra krooni eest omavalitsusele, võib pidada märgiks sellest, et turuosalisel ei pidanud tehingut kasumlikuks.
- (176) Kokkuvõttes leiab järelevalveamet, et kapitali suurendamisega on antud TSile eelis kogu summa ulatuses, mille võrra kapitali suurendati.

6.4.3. 7. meede – taristukulude rahastamine

- (177) Meetme täpne vorm ei oma tähtsust selle kindlakstegemisel, kas meetmega antakse ettevõtjale majanduslik eelis. Riigiabi mõiste seisukohast ei ole oluline üksnes positiivse majandusliku eelise andmine, eelis võib seisneda ka majanduslikest koormistest vabastamises. Viimane on lai kategooria, mis hõlmab ettevõtja eelarvet tavaliselt koormavate mis tahes kulude vähendamist. See hõlmab kõiki olukordi, kus ettevõtjad vabastatakse oma majandustegevuse otsestest kuludest ⁽¹¹⁹⁾.
- (178) See hõlmab ka olukordi, kus ettevõtjad ei pea kandma kulusid, mida sarnased ettevõtjad teatava õiguskorra alusel tavapäraselt kannavad, olenemata selle tegevuse mittemajanduslikust olemusest, millega kulud seonduvad ⁽¹²⁰⁾.
- (179) Sellise taristu rajamine, mida kasutatakse tegevuse jaoks, mida riik viib ellu avaliku võimu kandjana, ja mida ei kasutata ärilisel otstarbel, jääb põhimõtteliselt riigiabi eeskirjade kohaldamisalast välja ⁽¹²¹⁾.
- (180) Järgmistel juhtudel võidakse sellegipoolest leida, et taristu puhul, nagu käesoleval juhul hinnatav taristu, mida rahastatakse riigi vahenditest ja mida ei kasutata ärilisel otstarbel, esineb valikuline eelis:
- kui projekti suhtes tavaliselt kohaldatavate eeskirjade kohaselt peavad projektiarendajad kandma osa kuludest, võib esineda valikuline eelis, kui arendaja maksab vähem kui on seadusega ette nähtud;
 - kui taristu ei ole üldine, vaid teenib üksnes ühe või piiratud arvu eelnevalt teada olnud ettevõtjate huve ja on kohandatud tema (nende) vajadustele nii, et tavaliselt oleks(id) ettevõtja(d) kandnud taristukulud ise ⁽¹²²⁾.

⁽¹¹⁷⁾ Vt näiteks kohtuotsus Westdeutsche Landesbank Girozentrale vs. komisjon, T-228/99 ja T-233/99, EU:T:2003:57, punkt 255, ning otsus 2014/274/EL, punkt 153.

⁽¹¹⁸⁾ Otsus 2014/274/EL, punktid 150 ja 151.

⁽¹¹⁹⁾ Teatis riigiabi mõiste kohta, punkt 68.

⁽¹²⁰⁾ Teatis riigiabi mõiste kohta, punkt 68.

⁽¹²¹⁾ Vt näiteks komisjoni 8. jaanuari 2016. aasta otsus (SA.36019), punkt 36, ning komisjoni analüüsitabelid maanteede, sildade, tunnelite ja siseveeteede jaoks, mille leiab aadressilt https://ec.europa.eu/competition/state_aid/modernisation/grid_roads_en.pdf.

⁽¹²²⁾ Vt näiteks komisjoni 8. jaanuari 2016. aasta otsus (SA.36019), punktid 38 ja 46, ning selles viidatud kohtupraktika.

- (181) Norra ametiasutused on väitnud, et kõnealune taristu on üldine avalik taristu ja et TS ei ole maksnud vähem kui on seadusega ette nähtud. Taristu rahastamine hõlmab kolme meetet.
- (182) Esimene on seotud sillaga, mis ühendab Nidarø poolsaart mandriga, kus asub Ileni kirik. Norra ametiasutuste sõnul on praegune sild amortiseerunud. Silda rahastab täielikult omavalitsus. Sild ühendab linna keskseid osi ning olulisi puhkealasid ja parke ning toob seega kasu kõikidele Trondheimi elanikele ja külastajatele.
- (183) Teiseks, tööd Klostergatal on seotud vee- ja reoveesüsteemiga, mille omavalitsus oleks pidanud nagunii asendama. Selle rajamine langeb kokku Trondheim Spektrumi ehitustöödega. Kooskõlas reovee ja veekeskonna põhikavaga aastateks 2013–2024, veevarustuse põhikavaga aastateks 2004–2012 ning omavalitsuse veevarustuse alamkavaga aastateks 2017–2028 peab omavalitsus hoidma lahus musta vee ja pinnavee ning uuendama vana veetorustiku. Need meetmed soovitatakse ellu viia kümne aasta jooksul (alates 2014. aastast). Omavalitsus püüab kooskõlastada oma töid teiste osaliste töödega. Klostergata veetorustik paigaldati aastatel 1895–1915. Norra ametiasutused on selgitanud, et omavalitsus asendab alati sellised torud, kui teel või selle kõrval tehakse muid töid. TSi makstav osa on 20 miljonit Norra krooni ⁽¹²³⁾.
- (184) Kolmandaks, rohevõrgustiku ja avaliku pargi eesmärk on luua üldsusele ligiõmbavad paigad, kus harrastada mitmesugust tegevust ja puhata. Omavalitsusel on kavas rajada jõe äärde taimkate, et luua hea keskkond taimedele ja loomadele. Norra ametiasutused on selgitanud, et rohevõrgustik ja avalik park ei ole vajalikud projekti jaoks, vaid on pigem taristu, mis toob kasu kõikidele Trondheimi elanikele ja külastajatele ⁽¹²⁴⁾.
- (185) Et hinnata, kas meede kujutab endast riigiabi, peab järelevalveamet analüüsima asjaomase meetme mõju, mitte taotletud eesmärke. Isegi kui taristukava võeti vastu seoses kõnealuse arenduse plaanidega, peaks järelevalveamet hindama, kas taristu toob kasu kogukonnale tervikuna või üksnes kõnealusele arendusele. Vaid viimati nimetatud juhul peaks taristut rahastama arendaja, et vältida abi ⁽¹²⁵⁾.
- (186) Norra ametiasutused on selgitanud, et meetmed, mida (osaliselt) rahastas omavalitsus, ei oma arendusega otsest faktilist seost, vaid tulenevad omavalitsuse avalikust poliitikast tagada seda liiki üldiselt ligipääsetav taristu ja avalik rohevõrgustik ⁽¹²⁶⁾. Detailplaneeringuga hõlmatud ala on osa Nidelva jõe kallastel asuvast olulisest puhkealast, kus on väga mitmekesine taimestik ja loomastik. Nidarø on matkarajad, mis on linnaelanike seas populaarsed kui koht, kus veeta vaba aega ja viibida värskes õhus ⁽¹²⁷⁾.
- (187) Norra ametiasutuste esitatud teabe valguses leiab järelevalveamet, et kõnealused taristumeetmed on kasutamiseks ja toovad kasu Trondheimi üldsusele. Kuigi liikluse mõningane suurenemine asjaomases piirkonnas võib olla tingitud arendusest, on tehtavad tööd kasulikud kõikidele, kes seal elavad ⁽¹²⁸⁾.
- (188) Nagu on kirjeldatud eespool, sõlmisid omavalitsus ja TS arendusega seoses arenduslepingu ⁽¹²⁹⁾. Norra ametiasutused on selgitanud, et ei omavalitsus ega ka arendaja ei ole kohustatud sellist lepingut sõlmima.
- (189) Arendusleping on vahend, mis aitab arendajal ja omavalitsusel tagada detailplaneeringu ja menetluskorra nõuete, sealhulgas üldisi taristumeetmeid käsitlevate nõuete täitmise. Selline leping võib, kuid ei pea tingimata sisaldama sätteid, millega jäetakse osa üldiste taristumeetmetega seotud majanduslikust koormusest arendaja kanda. Oluline on see, et arendusleping on omavalitsuse ja arendaja vaheliste läbirääkimiste tulemus.

⁽¹²³⁾ Dokument nr 874440, lk 24.

⁽¹²⁴⁾ Dokument nr 1085422, lk 15, ja dokument nr 1059170.

⁽¹²⁵⁾ Vt näiteks komisjoni 2. augusti 2002. aasta otsus 2003/227/EÜ Benidormi lähistel asuva teemapargi Terra Mítica SA kohta (ELT L 91, 8.4.2003, lk 23), punktid 62–67, ning komisjoni 1. oktoobri 2014. aasta otsus(EL) 2015/508 Saksamaa väidetava taristuabi kohta ettevõtjale Propapier PM2 GmbH – Riigiabi SA.36147 (C 30/10) (ex NN 45/10; ex CP 327/08) (ELT L 89, 1.4.2015, lk 72).

⁽¹²⁶⁾ Dokument nr 1059846.

⁽¹²⁷⁾ Dokument nr 874440, lk 23.

⁽¹²⁸⁾ Vt näiteks otsus 2003/227/EÜ, punktid 62–67.

⁽¹²⁹⁾ Dokument nr 1059848.

- (190) Õigusaktides ei ole ühtki sätet, mis kohustaks omavalitsust nõudma selliste kulude kandmist arendajalt. Samas, kui omavalitsus ja arendaja sõlmivad arenduslepingu, on asjakohaste õigusaktidega kehtestatud piirid sellele, millised kulud saab jätta arendaja kanda. Selle põhjus on asjaolu, et arenduslepingute üle läbirääkimiste pidamisel ja arenduslepingute sõlmimisel valitseb ebavõrdne, omavalitsusele soodne jõuvahekord.
- (191) Norra ametiasutused on osutanud sellega seoses hiljutisele Oslo ringkonnakohtu otsusele, milles kohus leiab, et planeerimis- ja ehitusseaduse jao 17-3 taga oli muu hulgas vajadus piirata seda, mida omavalitsus saab lisada arenduslepingusse, võttes arvesse, et omavalitsuse õigus anda projektile heakskiit või projekt tagasi lükata annab talle tugeva positsiooni. Seepärast sisaldab see säte vajalikkuse, asjakohasuse ja proportsionaalsuse nõuet ⁽¹³⁰⁾.
- (192) Norra ametiasutused on selgitanud, et seega on omavalitsuse manööverdamisruum piiratud õigusliku raamistikuga ning eespool nimetatud kohtupraktikaga vajalikkuse ja proportsionaalsuse kriteeriumi kohta. Sellest hoolimata püüab omavalitsus jätta võimalikult paljud kulud arendajate kanda. Ehkki omavalitsus on vastu võtnud kulude täieliku ülekandmise põhimõtte, leevendavad selle põhimõtte rakendamist praktikas mõnevõrra riigi õigusraamistikust tulenevad piirangud.
- (193) Kulude jaotamisel omavalitsuse ja arendaja vahel ei kasutata arenduslepingus ühtki valemit ega eelnevalt kindlaks määratud arvutusi. Norra ametiasutuste sõnul õigusaktides selliseid arvutusi ei nõuta ja need ei oleks praktikas kasulikud. Projektid, arendajad ja majanduslik suutlikkus eri projektide elluviimisel on liiga erinevad, et kasutada matemaatilisi mudeleid.
- (194) Omavalitsus hindab arendaja ettepanekuid. Seda tehes ja selleks et tagada kulude jaotamisel proportsionaalsus, võrreldakse arendaja kantavate kulude kogusummat muude projektide ja tavadega (avalikku taristusse tehtava panusega kaasnevad kulud kasutatava ala m² kohta). Tüüpilise elamuarenduse puhul, mis on tavaliselt väga kasumlik, on vastuvõetavad kulud kasutatava ala m² kohta umbes 2 000 Norra krooni või vähem. Äriprojektid või avalike teenuste projektid on Norra ametiasutuste sõnul üldjuhul vähem kasumlikud ja seepärast hoitakse nende puhul kulud kasutatava ala m² kohta tavaliselt madalamad.
- (195) Arenduslepingus TSiga, mille sõlmimisel järgiti kõnealust tava, on TSi kantavad kulud 2 226 Norra krooni kasutatava ala m² kohta.
- (196) Järelevalveameti palvel esitasid Norra ametiasutused lisateavet hiljutiste võrdlemisi suurte ehitusprojektide kohta Trondheimis, mille puhul oli sõlmitud arendusleping. Neist projektidest mitte ühegi puhul ei ole kulud kasutatava ala m² kohta oluliselt suuremad TSi projekti omadest. Kõnealused projektid on elamuehitus- ja äri-/avalike teenuste projektid. Mõni projektidest kuulub ühte neist kategooriatest ja mõni on segaprojekt.
- (197) Arenduslepingus TSi kanda jäetud kulud on suuremad kui kulud enamikus esitatud näidetes. Norra ametiasutused on täheldanud, et isegi väga kasumlike äriprojektide puhul, nagu hotelli laiendamine või ostukeskuse rajamine, on kulud kasutatava ala m² kohta väiksemad või vaid veidi suuremad TSi kuludest.
- (198) Vastusena järelevalveameti järelepärimisele on Norra ametiasutused öelnud, et nende teada ei ole olemas riigiülest või konkreetselt Trondheimiga seotud statistikat, mis käsitleb kulusid kasutatava ala m² kohta. Samas on olemas avalikult kättesaadavad dokumendid, mis osutavad sellele, et TSi kantavad kulud jäävad teiste ehitusprojektide raames tehtavate kulutuste ülempiiri lähedale. Näiteks Norsk Eiendom leiab oma 2018. aasta augustis koostatud aruandes, et kulud kasutatava ala m² kohta jäid valimisse kuulunud Oslo suurarenduste puhul vahemikku 975 – 2 167 Norra krooni, kusjuures enamiku projektide puhul oli see summa ligikaudu 1 400 – 1 500 Norra krooni ⁽¹³¹⁾.

⁽¹³⁰⁾ Oslo ringkonnakohtu otsus 18-132587TVI-OTIR/07, lk 8: „Bakgrunnen var blant annet et behov for å sette begrensinger for hva kommunene kunne inngå avtale om, da kommunen i kraft av sin myndighet til å gi eller ikke tillatelse har en sterk maktposisjon i forhandlingene. Bestemmelsen oppstiller derfor både et krav om nødvendighet, og krav om rimelighet og forholdsmessighet.“ See otsus on edasi kaevatud. Peale selle osutavad Norra ametiasutused Oslo ringkonnakohtu kahele uuele otsusele: 18-104016 (Mortensrud) ja 18-132587 (universitetet).

⁽¹³¹⁾ Norra ametiasutused on selgitanud, et varem teatatud kulud 2 081 Norra krooni kasutatava ala m² kohta arenduslepingu lõppversioonis muutusid. Õige lõplik summa on 2 226 Norra krooni kasutatava ala m² kohta.

- (199) Norra ametiasutused väidavad, et võrdlusalused, mis on esitatud kasutatava ala m² kohta kantavate kulude kohta, on võrreldavad. Norra õiguskorra kohaselt tuleb proportsionaalsuse hindamisel eelkõige arvesse võtta kulude jaotuse majanduslikku jätkusuutlikkust. Et määrata kindlaks, kas TSi arenduslepingus kaldutakse kõrvale tavapärasest praktikast, saab kasutada võrdlusalusena elamuarendusprojekte, isegi kui nende kulud on tavaliselt suuremad kui selliste projektide nagu TSi projekti kulud. Igal juhul on ka omavalitsuste sõlmitud äri-/avalike teenuste arenduslepingutes kulud kasutatava ala m² kohta TSi kuludest väiksemad.
- (200) Peale selle on asjakohastest õigusaktidest (milles nõutakse proportsionaalsuse hindamist) ja Norra kohtute otsustest ⁽¹³²⁾ selgelt näha, et omavalitsus ei oleks saanud kohustada TSi kandma rohkem kulusid, minemata vastuollu seadusega ⁽¹³³⁾.
- (201) Norra ametiasutused on esitanud teavet arenduslepingute üle läbirääkimiste pidamise tava kohta Trondheimis ning selgitanud asjakohases siseriiklikus õigusaktis kehtestatud nõuet. Norra ametiasutuste esitatud teabest ei nähtu, et TSi puhul oleks kõrvale kaldutud tavapärasest kulude jaotamise üle läbirääkimiste pidamise praktikast. Esitatud võrdlusalused, mis hõlmavad küll teist liiki projekte, ei osuta sellele, et TS oleks panustanud arendusprojektiga seotud avalikku taristusse vähem kui taoliste projektide puhul Trondheimis tavaliselt nõutakse.
- (202) Seega ei ole järelevalveametil võimalik tõendada, et käesoleva juhtumi puhul on kõrvale kaldutud tavapärasest avaliku taristu projektide kulude jaotamise praktikast.
- (203) Olles hinnanud Norra ametiasutuste esitatud teavet, ei saa järelevalveamet seetõttu järeldada, et Trondheim Spektrumi renoveerimise ja laiendamisega seotud taristukulude jaotamisel on antud TSile valikuline eelis. Seega ei loeta meedet abiks ja allpool seda rohkem ei hinnata.

6.5. VALIKULISUS

- (204) Et meede liigituks abiks, peab see olema valikuline, soodustades „teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist“.
- (205) Vaatluselused meetmed on individuaalsed meetmed, mida võetakse üksnes TSi suhtes. Seepärast on nad valikulised EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses.

6.6. MÕJU KAUBANDUSELE JA KONKURENTSI MOONUTAMINE

- (206) Abimeede peab olema võimeline moonutama konkurentsi ja mõjutama EMP lepingu osaliste vahelist kaubandust.
- (207) Piisab ainuüksi sellest, et meede tugevdab ettevõtja seisundit võrreldes teiste EMP-siseses kaubanduses konkureerivate ettevõtjatega, järeldamaks, et meede tõenäoliselt mõjutab EMP riikide vahelist kaubandust ja moonutab konkurentsi teistes EMP riikides rajatud ettevõtjatega ⁽¹³⁴⁾.
- (208) Kapitalisüstiga on antud TSile eelis, mis tugevdab tema seisundit võrreldes teiste ettevõtjatega, kellega ta kogu EMPd hõlmaval turul konkureerib. Sama kehtib mis tahes eelise puhul, mis on antud TSile rendilepingutes sisalduva võimaliku abielemendiga.
- (209) Järelevalveamet peab lisaks vaatlema, kas meetmed võivad mõjutada EMP riikide vahelist kaubandust. Sellega seoses on Euroopa Kohus otsustanud, et kui riigi antud rahaline abi tugevdab ühe ettevõtja seisundit liidusiseses kaubanduses teiste konkureerivate ettevõtjate suhtes, tuleb leida, et abi mõjutab viimaseid ⁽¹³⁵⁾.

⁽¹³²⁾ Planeerimis- ja ehitusseaduse jagu 17-3 ning Oslo ringkonnakohtu otsus 18-132587TVI-OTIR/07.

⁽¹³³⁾ Dokument nr 1085422, lk 15–20.

⁽¹³⁴⁾ Kohtuotsus Norra vs. ESA, E-6/98, EFTA kohtu lahendid 1999, lk 76, punkt 59, ning kohtuotsus Philip Morris vs. komisjon, 730/79, EU:C:1980:209, punkt 11.

⁽¹³⁵⁾ Kohtuotsus Eventech, C-518/13, EU:C:2015:9, punkt 66.

- (210) Trondheim Spektrumis on võimalik läbi viia keskmise suurusega ja suuri rahvusvahelisi üritusi, mida võidakse korraldada ka väljaspool asjaomast piirkonda ⁽¹³⁶⁾.
- (211) Järelevalveamet märgib, et mõju kaubandusele ei saa olla pelgalt hüpoteetiline või eeldatav. Tuleb kindlaks teha, miks meede moonutab või ähvardab moonutada konkurentsi ning võib mõjutada EMP riikide vahelist kaubandust, tuginedes meetme prognoositavale mõjule ⁽¹³⁷⁾.
- (212) Järelevalveamet ja komisjon on mitmes otsuses leidnud, et teatud tegevusel ja meetmetel on konkreetsete asjaolude tõttu üksnes kohalik mõju ja seega ei mõjuta need EMP riikide vahelist kaubandust. Neil juhtudel tegid järelevalveamet ja komisjon kindlaks eelkõige selle, et abisaaja pakkus teenuseid EMP riigi piiratud piirkonnas ja tõenäoliselt ei meelita ligi kliente teistest EMP riikidest ning et ei olnud võimalik ette näha, et meetmel on piiriülestele investeerimis- või asutamistingimustele rohkem kui vähene mõju. Mõni neist otsustest käsitles spordi- ja puhkerajatisi, mis teenindavad peamiselt kohalikku elanikkonda ja tõenäoliselt ei meelita ligi kliente või investeringuid teistest EMP riikidest ⁽¹³⁸⁾.
- (213) Kuigi käesoleva juhtumi puhul on osa TSi tegevusest kohalik, pakub TS ruume ka selliste ettevõtmiste jaoks nagu kaubandussmessid ja muud rahvusvahelised üritused, mis meelitavad ligi väliskliente. Peale selle võõrustab TS 2020. aastal Euroopa meistrivõistlusi käsipallis, mis eeldatavasti meelitab ligi väliskliente.
- (214) Lõpetuseks konkureerivad rahvusvaheliste ürituste korraldamise turul nii toimumiskoha pakkujad kui ka ürituste korraldajad, kelle tegevus on üldjuhul seotud EMP riikide vahelise kaubandusega ⁽¹³⁹⁾.
- (215) Eespool öeldut arvesse võttes leiab järelevalveamet, et vaatlusalused meetmed ähvardavad moonutada konkurentsi ja võivad mõjutada EMP riikide vahelist kaubandust.

6.7. JÄRELDUS ABI OLEMASOLU KOHTA

- (216) Eeltoodu valguses on järelevalveamet jõudnud järgmistele järeldustele:
- a) ei saa välistada, et 2007.–2017. aasta rendilepingud (4. meede) ja 2019. aasta uus rendileping (5. meede) sisaldavad abielemente. Nagu on näidatud allpool, oleks selline abi EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti c kohaselt EMP lepinguga kokkusobiv ning seetõttu ei ole vaja teha lõplikku järeldust abi olemasolu kohta;
 - b) 6. meede (kapitalisüst) hõlmab riigiabi;
 - c) 7. meede (taristukulude rahastamine) ei hõlma riigiabi;
 - d) 9. meede (Nordea ja TSi vahel sõlmitud laenuleping) ei hõlma riigiabi.

7. MENETLUSNÕUDED

- (217) Järelevalve- ja kohtulepingu protokoll nr 3 I osa artikli 1 lõikes 3 on sätestatud, et „EFTA järelevalveametit tuleb teavitada kõikidest plaanidest abi määramise või muutmise kohta piisavalt aegsasti, et ta saaks avaldada oma arvamuse. [...] Asjaomane riik ei tohi oma kavandatud meetet jõustada enne lõpliku otsuse tegemist“.

⁽¹³⁶⁾ Dokument nr 859501, lk 22.

⁽¹³⁷⁾ Vt näiteks kohtuotsus AITEC jt vs. komisjon, T-447/93, T-448/93 ja T-449/93, EU:T:1995:130, punkt 141.

⁽¹³⁸⁾ Vt näiteks komisjoni otsus, mis käsitleb riigiabijuhtumit N 258/2000 – Dorsteni veekeskus (EÜT C 172, 16.6.2001, lk 16); komisjoni 29. oktoobri 2003. aasta otsus 2004/114/EÜ Madalmaade mittetulunduslike jahisadamate puhul võetud meetmete kohta (ELT L 34, 6.2.2004, lk 63); komisjoni otsus, mis käsitleb riigiabijuhtumit SA.37963 – Ühendkuningriik – väidetav riigiabi Glenmore Lodge'ile (ELT C 277, 21.8.2015, lk 3); komisjoni otsus, mis käsitleb riigiabijuhtumit SA.38208 – Ühendkuningriik – väidetav riigiabi liikmete omandis olevatele golfklubidele (ELT C 277, 21.8.2015, lk 4), ning järelevalveameti 5. detsembri 2012. aasta otsus nr 459/12/COL Bømlabadet Bygg ASile Bømlasse Bømlabadeti veepargi rajamiseks antud abi kohta ja 2. aprilli 2019. aasta otsus nr 20/19/COL Leangbukten Båttforenings Andelslagi kohta.

⁽¹³⁹⁾ Vt sellega seoses järelevalveameti 11. detsembri 2013. aasta otsus nr 496/13/COL Harpa kontserdisaali ja konverentsikeskuse rahastamise kohta, punkt 75.

- (218) Norra ametiasutuste väitel kohaldatakse uue rendilepingu suhtes tingimust, et see peab vastama turutingimustele⁽¹⁴⁰⁾. See võimaldab selgesõnaliselt kohandusi, et viia lepingutingimused kooskõlla turutingimustega, kui järelevalveamet peaks seda nõudma. Seda arvesse võttes leiab järelevalveamet, et kui 2019. aasta rendileping sisaldab abielementi, on Norra ametiasutused kõnealuse rendilepingu puhul kinni pidanud järelevalve- ja kohtulepingu protokoll nr 3 I osa artikli 1 lõikes 3 sätestatud nõudest.
- (219) Norra ametiasutused ei teavitanud järelevalveametit 2007.–2017. aastal sõlmitud rendilepingutest. Seetõttu teeb järelevalveamet järelduse, et kui rendilepingud sisaldavad abielemente, ei ole ametiasutused selle meetme puhul täitnud oma kohustusi kooskõlas protokoll nr 3 I osa artikli 1 lõikega 3.

7.1. 6. MEEDE – KAPITALISÜST EI OLE KOOSKÕLAS ÜLDISE GRUPIERANDI MÄÄRUSEGA

- (220) Vastavalt üldise grupierandi määruse artiklile 3 peavad abikavad, selliste kavade raames antav üksikabi ja sihtotstarbeline üksikabi olema siseturuga kokkusobivad EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti c tähenduses ning nende suhtes ei tule kohaldada järelevalve- ja kohtulepingu protokoll nr 3 I osa artikli 1 lõikes 3 sätestatud teavitamiskohustust, tingimusel et kõnealune abi vastab kõigile üldise grupierandi määruse I peatükis sätestatud tingimustele ja üldise grupierandi määruse III peatükis sätestatud asjaomase abikategooria eritingimustele.
- (221) Üldise grupierandi määruse artikli 6 lõikes 1 on sätestatud, et määrust kohaldatakse ainult abi suhtes, millel on ergutav mõju. Üldise grupierandi määruse artikli 6 lõike 2 kohaselt leitakse „[a]bil [—] olevat ergutav mõju, kui abisaaja on asjaomasele [ELi] liikmesriigile [või EMP riigile] esitanud kirjaliku abitaotluse enne projekti või tegevusega seotud töö alustamist. Abitaotlused peavad sisaldama vähemalt järgmist teavet: a) ettevõtja nimi ja suurus; b) projekti kirjeldus, sealhulgas selle algus- ja lõppkuupäev; c) projekti toimumise koht; d) projekti kulude loetelu; e) abi liik (toetus, laen, garantii, tagasimakstav ettemakse, kapitalisüst vm) ning projekti jaoks vajaliku riikliku rahastamise summa“.
- (222) Norra ametiasutuste väitel ei ole selge, kuidas üldise grupierandi määruse artikli 6 lõiget 2 tuleks kohaldada poolleiolevate projektide suhtes, mida muudetakse või laiendatakse või mille lõpuleviimine muutub ebakindlaks. Norra ametiasutuste sõnul tundub loogiline, et üldise grupierandi määruse artikli 6 lõikes 2 nimetatud „projektiga seotud töö“ ei tähenda tingimata projekti kui terviku algust, vaid võib osutada ka hilisemale ajahetkele, eriti olukorras, kus projekt või tegevus seisneb kohandamises, laiendamises vms, ning eeskätt tuleks seda tõlgendada nii, et see hõlmab ka olukordi, kus tekib mõni uus otsustuspunkt.
- (223) Norra ametiasutuste väitel ei ole ebatavaline, et projekte muudetakse ja prognoositud eelarve osutub ebapiisavaks. Taristuprojektide puhul on see pigem reegel kui erand.
- (224) Selline tõlgendus võib kaasa tuua tahtmatu vahetegemise olemasoleva taristu ajakohastamise ja uue taristu rajamise vahel. Peale selle võib juhtuda, et projektid, millele on juba kulutatud märkimisväärses koguses avaliku sektori vahendeid, tuleb poole peal peatada või neid tuleb märkimisväärselt kärpida.
- (225) Norra ametiasutused on lisaks märkinud, et sellisel tõlgendusel võib olla tahtmatu ja soovimatu tagajärg – ettevaatlik eelarve kavandamine, mille tulemusel võidakse anda suuremaid abisummasid.
- (226) Lõpetuseks märgivad Norra ametiasutused, et järelevalveamet on mitmel juhul heaks kiitnud abi, mida on taotletud pärast projekti käivitamist. Norra ametiasutused leiavad, et üldise grupierandi määruse artiklit 6 saab tõlgendada viisil, mis võimaldab hõlmata ka selle olukorra⁽¹⁴¹⁾.
- (227) Norra ametiasutused on kinnitanud, et tööd Trondheim Spektrumis olid alanud enne seda, kui TS taotles omaavalitsuselt kapitali suurendamist. Euroopa Kohus on rakendanud üldise grupierandi määruse tõlgendamisel ranget lähenemisviisi. Kohus on leidnud, et kui üldise grupierandi määruse tingimused on täitmata, ei vabastata meedet teavitamiskohustusest⁽¹⁴²⁾.

⁽¹⁴⁰⁾ 2019. aasta uue rendilepingu artiklis 12 on öeldud järgmist (norra keeles): „Denne avtalen forutsettes å være inngått på markedsmessige vilkår. Det tas forbehold om at avtalen vil – forut for og i avtaleperioden – justeres for å tilfredsstille eventuelle føringer/krav fra EFTAs overvåkningsorgan (ESA), og/eller andre offentlige myndigheter. Dette for at avtalen til enhver tid skal tilfredsstille markedsinvestorprinsippet.“

⁽¹⁴¹⁾ Dokument nr 1085422, lk 10–15.

⁽¹⁴²⁾ Kohtuotsused Dilly's Wellnesshotel, C-493/14, EU:C:2016:577; Dilly's Wellnesshotel (II), C-585/17 EU:C:2019:969; Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, ning Bayerische Motoren Werke vs. komisjon ja Freistaat Sachsen, C-654/17 P, EU:C:2019:634.

- (228) Seoses projekti võimaliku hilisema algusajaga märgib järelevalveamet, et kapitalisüstiga rahastatud täiendavaid ehituskulusid ei saa käsitada kuludena, mis on tekkinud taristu renoveerimise ja laiendamise projektist eraldi seisva projekti raames. Need lisandunud ehitustööd on Trondheim Spektrumi renoveerimis- ja laiendamistööde jätk ning neid ei oleks ilma algse projektita tehtud. Järelevalveameti meelest tähendaks täiendavate ehitustööde hindamine uue otsustuspunktina nende lugemist uueks projektiks. Taristuprojekti sellise kunstliku lõhestamisega on oht kahjustada üldise grupierandi määruse artiklis 6 sisalduvat ranget ergutava mõju kriteeriumit ning mindaks vastuollu üldise grupierandi määruse eesmärgiga.
- (229) Eespool öeldut arvesse võttes järeldeb järelevalveamet, et kapitalisüst ei tehtud kooskõlas üldise grupierandi määrusega. EMP lepingu artikli 61 lõikes 1 määratletud riigiabi suhtes, mis ei ole hõlmatud üldise grupierandi määrusega, kohaldatakse teavitamiskoet. Norra ametiasutused ei teavitanud järelevalveametit kapitalisüstist. Seetõttu järeldeb järelevalveamet, et Norra ametiasutused ei täitnud oma kohustusi kooskõlas järelevalve- ja kohtulepingu protokollis nr 3 I osa artikli 1 lõikega 3. Seepärast oli abi andmine 5. detsembril 2018 ebaseaduslik. Järgnevalt hindab järelevalveamet meetmete kokkusobivust EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti c alusel.

8. ABIMEETMETE KOKKUSOBIVUS

- (230) Järelevalveamet saab kuulutada riigiabi EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti c alusel EMP lepinguga kokkusobivaks, kui on täidetud teatavad kokkusobivuse tingimused.
- (231) Enamikul juhtudel on need kokkusobivuse tingimused sätestatud järelevalveameti riigiabi suunistes. Käesoleval juhul vaatlusaluste meetmete suhtes kohaldatavaid riigiabi suuniseid paraku ei ole. Seepärast hindab järelevalveamet rendilepinguid (4. ja 5. meede) ja kapitalisüsti (6. meede) EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti c alusel.
- (232) Järelevalveamet tugineb hindamisel üldistele hindamispõhimõtetele:
- panus ühist huvi pakkuva täpselt määratletud eesmärgi saavutamisse;
 - vajadus riigi sekkumiseks;
 - riigiabi kui poliitikavahendi asjakohasus;
 - ergutava mõju olemasolu;
 - abisumma proportsionaalsus (abi piirdumine minimaalselt vajalikuga);
 - konkurentile ja kaubandusele avalduva põhjendamatu negatiivse mõju vältimine ning
 - läbipaistvus.

8.1. ÜHIST HUVI PAKKUV EESMÄRK

- (233) Riigiabiga tuleb anda panus ühist huvi pakkuvasse täpselt määratletud eesmärki, mille lepinguosalisel on heaks kiitnud.
- (234) Spordi edendamist ei ole EMP lepingus ühise eesmärgina otseselt nimetatud. Ent spordi edendamist võib pidada hariduse, koolituse ja noorte valdkonna, samuti sotsiaalpoliitika edendamise osaks. Tihedamat koostööd nendes valdkondades peetakse EMP eesmärgiks, nagu on sätestatud eelkõige EMP lepingu artiklites 1 ja 78. Selle tihedama koostöö kord on määratud üksikasjalikumalt kindlaks EMP lepingu protokollis nr 31 koostöö kohta teatavates valdkondades väljaspool nelja vabadust. Selle protokollis artikli 4 pealkiri on „Haridus, koolitus, noored ja sport“ ning selles on nähtud näiteks ette lepinguosaliste osalemine Euroopa aasta 2004 „Haridus spordi kaudu“ ettevõtmistes.
- (235) See näitab tihedat seost spordi edendamise ja EMP lepingus sätestatud eesmärkide vahel. Järelevalveamet on tunnistanud spordi edendamise, sh sporditaristu rahastamise kaudu, ühist huvi pakkuvaks eesmärgiks ⁽¹⁴³⁾.

⁽¹⁴³⁾ Vt järelevalveameti 10. juuni 2015. aasta otsus nr 225/15/COL mitte esitada vastuväiteid Välerenga Fotball ASile maa üleandmise vormis antud abi suhtes; 23. septembri 2015. aasta otsus nr 357/15/COL Sandefjord Fotball ASile riigiabi andmise kohta; 7. mai 2015. aasta otsus nr 178/15/COL Tromsø omavalitsusele Tromsøse Templarheimeni veekeskuse rajamiseks antud abi kohta ning 29. jaanuari 2018. aasta otsus nr 13/18/COL Templarheimeni spordirajatise ehitamiseks ja käitamiseks antud abi kohta.

- (236) Spordiürituste kõrval kasutatakse rajatist ka kultuuriürituste jaoks ning nii aitab see edendada kultuurilist mitmekesisust. EMP leping ei sisalda sätet, mis vastaks Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 lõike 3 punktile d. Järelevalveamet tunnistas siiski, et riigibimeetmed võib kiita EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti c alusel heaks kultuurilistel põhjustel ⁽¹⁴⁴⁾.
- (237) Komisjon on heaks kiitnud mitu abimeedet, millega toetatakse spordi- ja mitmeotstarbelisi rajatisi. Komisjon on tunnistanud, et rajatiste ehitamist ja käitamist spordi- ja muude üldsusele mõeldud avalike ürituste jaoks võib pidada riigi vastutusalasse kuuluvaks ⁽¹⁴⁵⁾.
- (238) Kuna Trondheim Spektrum tagab üldsusele juurdepääsu spordile, kultuurile ja vabaajategevusele, eriti silmas pidades hoone mitmeotstarbelisust ning ruumipuudust ja asjakohase taristu nappust erinevate ürituste korraldamiseks Trondheimis, täidab omavalitsus sellise rajatise kättesaadavaks tegemise oma kohustust üldsuse ees. Seepärast tuleb Trondheim Spektrumi projekti elluviimist vaadelda kui ühist huvi pakkuva poliitikaeesmärgi elluviimist.
- (239) Lisaks oleks spordi- ja mitmeotstarbelise taristu rahastamise suhtes saanud kohaldada ka üldise grupierandi määrase artiklit 55, kui selle määrase teatud tingimused oleksid olnud täidetud. See tõestab veel kord, et riigiabi andmisel sellisele taristule võib olla ühist huvi pakkuva eesmärki.
- (240) Seega taotletakse kõnealuste meetmetega ühist huvi pakkuvat eesmärki.

8.2. VAJADUS RIIGI SEKKUMISEKS

- (241) Et hinnata riigiabi tõhusust ühist huvi pakkuva kindlaksmääratud eesmärgi saavutamisel, tuleb kõigepealt välja selgitada lahendust vajava probleemi olemus. Riigibimeede peab olema suunatud olukorrale, mida abiga saab oluliselt parandada määral, mida turg ise ei suuda – näiteks abi võimaldab kõrvaldada turutõrget või lahendada võrdsete võimaluste või ühtekuuluvuse puudumisega seotud probleemi.
- (242) Norra ametiasutused on selgitanud, et omavalitsusel puuduvad piisavad ruumid suuremate spordi- ja kultuuriürituste jaoks. Trondheim Spektrum võimaldab omavalitsusel võrustada eri liiki üritusi, näiteks 2020. aasta meeste ja naiste Euroopa meistrivõistlusi käsipallis. Ilma kõnealuste meetmeteta taotletavat avaliku huvi eesmärki ei saavutataks.
- (243) Peale selle on kohalik spordinõukogu teatanud, et Trondheimis valitseb noortespordi valdkonnas märkimisväärne ruumipuudus. Seda toetavad omavalitsuse hinnangud, mille kohaselt on vaja enne 2030. aastat vähemalt 8 ja enne 2050. aastat vähemalt 22 halli ⁽¹⁴⁶⁾. Vajadus sisehallide järele omavalitsuses kasvab, kuna laste ja noorte sporditegevus muutub üha enam aastaringseks võrreldes varasemaga, mil tegevus oli rohkem hooaegne ⁽¹⁴⁷⁾.
- (244) Norra ametiasutuste väitel on selgelt kindlaks tehtud, et sellisesse taristusse nagu Trondheim Spektrum investeeritakse üldiselt liiga vähe. Rajatise vajadusi ei saa täita eraettevõtjad, kuna projekti ökonoomsust arvestades on ebatõenäoline, et erainvestor investeeriks Trondheimis samu vajadusi rahuldavatesse projektidesse ⁽¹⁴⁸⁾. TS püüdis saada rahastust teistelt sidusrühmadelt kui omavalitsus, kuid edutult.
- (245) Omavalitsus on vastu võtnud põhimõtte, mille kohaselt noortega tegelevatel omavalitsuse spordiklubidel võimaldatakse kasutada ruume tasuta. Selle mõte on hõlbustada osalemist sporditegevuses, olenemata konkreetsete perede sissetuleku tasemest.

⁽¹⁴⁴⁾ Vt järelevalveameti 11. detsembri 2013. aasta otsus nr 496/13/COL Harpa kontserdisaali ja konverentsikeskuse rahastamise kohta ning järelevalveameti suunised filmidele ja muudele audiovisuaalteostele antava riigiabi kohta, punkt 10.

⁽¹⁴⁵⁾ Vt otsus 2013/452/EL ja komisjoni 15. mai 2013. aasta otsus Kopenhaageni universaalhalli kohta (SA.33728).

⁽¹⁴⁶⁾ Dokument nr 1040641, lk 3.

⁽¹⁴⁷⁾ Dokument nr 859501, lk 12.

⁽¹⁴⁸⁾ Dokument nr 1054298.

- (246) Tänu sellele, et omavalitsus ostab rendilepingute alusel TSilt saaliaega ja jagab selle seejärel noorte spordiklubidele, saavad kõnealused klubid pakkuda elanikele sportimisvõimalusi tasuta. Kuna klubidel puudub finantssuutlikkus, et rahastada nende võimaluste pakkumist oma vahenditest, peaksid saaliaja ostmise kulud katma lõppkasutajad ehk omavalitsuse elanikud.
- (247) Seepärast tooks rendilepingute kaudu antud võimaliku abi puudumine kaasa sportimisvõimaluste pakkumise märkimisväärse vähenemise ning tulemuseks võib olla piiratud rahaliste vahenditega elanike kõrvalejäämine harrastusspordist. Seega ei suuda turujõud üksi pakkuda Trondheimis samal tasemel sportimisvõimalusi.
- (248) Norra ametiasutuste sõnul anti abi nii rendilepingute vormis (4. ja 5. meede) kui ka kapitapisüstina (6. meede) turutõrke kõrvaldamiseks. Omavalitsuse eesmärk on anda Trondheimi elanikele juurdepääs taristule, mis vastab nende vajadustele ⁽¹⁴⁹⁾.
- (249) Norra ametiasutused on selgitanud, et TS ei küündi ilma omavalitsusega sõlmitud rendilepinguteta kasumiläveni. Seepärast on rendilepingud TSi tegevuse jaoks väga olulised. Lisaks ei oleks ilma kapitalisüstita Trondheim Spektrumi renoveerimine ja laiendamine lõpule viidud kavandatud viisil.
- (250) Seega on tõendatud vajadus kõnealuste meetmete ja riigi sekkumise järele.

8.3. RIIGIABI ASJAKOHASUS

- (251) Riigiabi peab olema asjakohane vahend ühist huvi pakkuva kindlaksmääratud eesmärgi täitmiseks. Abimeede ei ole EMP lepinguga kokkusobiv, kui muude, vähem moonutavate poliitikavahenditega või vähem moonutavat liiki abimeetmetega on võimalik anda samasugune positiivne panus ühise eesmärgi saavutamisse.
- (252) Rendilepingute ja kapitalisüsti abil saab omavalitsus võimaldada Trondheimis noorte spordiklubidele juurdepääsu spordisaalidele kooskõlas oma otsusega anda kõikidele noortega tegelevatele spordiklubidele tasuta juurdepääs sporditaristule. Sama kehtib üldjoontes seoses Trondheimi üldsuse juurdepääsuga mitmeotstarbelisele taristule, mis sobib eri liiki spordi- ja kultuuriürituste korraldamiseks. Norra ametiasutuste väitel ei ole ühtki teist poliitika-vahendit, mis oleks sama hästi sobinud ühist huvi pakkuva eesmärgi saavutamiseks ja oleks olnud vähem moonutav.
- (253) Norra ametiasutused on tõendanud, et Trondheimis on vaja juurde saaliaega ning et rendilepingud pelgalt võimaldavad TSil küündida kasumiläveni. Peale selle ei oleks Trondheim Spektrumi renoveerimist ja laiendamist saanud ilma kapitalisüstita lõpule viia. Järelevalveamet märgib, et lõviosa taristu ajakohastamise kuludest rahastatakse eralaenu kaudu.
- (254) Norra ametiasutused väidavad, et ehkki investeerimisabi peetakse üldiselt vähem moonutavaks kui tegevusabi, ei oleks investeerimisabi andmine saaliaja ostmiseks olnud asjakohane. Ruumide rentimine turuhinna lähedase hinnaga oli ja on jätkuvalt kõige asjakohasem, ökonoomsem ja vähem moonutav realistlik valik eesmärgi saavutamiseks.
- (255) Järelevalveamet märgib, et tegevusabile tuleks üldjuhul eelistada investeerimisabi, mis on tavaliselt vähem moonutav. Samas võib tegevusabi olla teatud asjaoludel siiski vajalik vahend, et saavutada ühist huvi pakkuva eesmärgi ⁽¹⁵⁰⁾.
- (256) Rendilepingutes sisalduva abi võib liigitada tegevusabiks. Ent nagu Norra ametiasutused on selgitanud, ei saa mis tahes abi kohta lõplikult öelda, et tegemist on üksnes tegevusabiga. Seda põhjusel, et rendilepingutest saadavast tulust võidakse katta ka Trondheim Spektrumi ajakohastamisega seotud kulud (amortisatsioonikulud, intressid ja laenude tagasimaksed) ⁽¹⁵¹⁾.

⁽¹⁴⁹⁾ Dokument nr 859501, lk 24.

⁽¹⁵⁰⁾ Vt järelevalveameti 29. jaanuari 2018. aasta otsus nr 13/18/COL Templarheimeni spordirajatise ehitamiseks ja käitamiseks antud abi kohta ning 25. juuli 2017. aasta otsus nr 145/17/COL mitte esitada vastuväited Akershusis asuvate vesiniku tankimise jaamade suhtes kohaldatud abikava kohta.

⁽¹⁵¹⁾ Dokument nr 1040641, lk 11.

- (257) Järelevalveamet leiab, et kuigi võimaliku abi saaks vormiliselt liigitada tegevusabiks, toetab see tegelikult investeerimist taristu renoveerimisse ja laiendamisse. Meede võimaldab TSil investeerida kõnealustesse ehitustöödesse. Nii on rendilepingutes sisalduval võimalikul abil investeerimisabi omadused ⁽¹⁵²⁾.
- (258) Eespool öeldut arvesse võttes leiab komisjon, et käesoleva juhtumi asjaoludel on selline abi asjakohane, et saavutada ühist huvi pakkuv eesmärk. Peale selle tundub, et ühist huvi pakkuvat eesmärki – tagada üldsusele juurdepääs spordile, kultuurile ja vabaajategevusele – ei oleks olnud võimalik muude poliitikavahendite või muud liiki abiga samal määral saavutada. Seepärast järeldeb järelevalveamet, et vaatlusalused meetmed on asjakohased vahendid, et saavutada ühist huvi pakkuv kindlaksmääratud eesmärk.

8.4. ERGUTAV MÕJU

- (259) Riigiabi on EMP lepinguga kokkusobiv vaid juhul, kui sellel on ergutav mõju. Ergutav mõju on olemas siis, kui abi ajendab abisaajat muutma ühist huvi pakkuva kindlaksmääratud eesmärgi edendamiseks oma käitumist, st toob tema käitumises kaasa muutuse, mis ei oleks ilma abita aset leidnud.
- (260) Norra ametiasutused väidavad, et ilma rendilepinguteta ei saaks noorte spordiklubid pakkuda oma liikmetele samadel tingimustel sama palju, sama ulatuslikke ja sama mitmekesiseid sportimisvõimalusi kooskõlas meetmega taotletud ühist huvi pakkuva eesmärgiga. Sama tagajärg oleks tõenäoliselt isegi sellel, kui rendilepingu alusel makstaks madalamat renti, kuna see seaks ohtu kogu TSi tegevuse.
- (261) Peale selle on Norra ametiasutused tõendanud, et TS ei oleks suutnud rahastada Trondheim Spektrumi renoveerimist ja laiendamist ilma 2019. aasta uuest rendilepingust tuleneva tuluvoota ⁽¹⁵³⁾. Eespool öeldu põhjal leiab järelevalveamet, et ergutava mõju nõue on täidetud rendilepingutes sisalduva mis tahes abi puhul.
- (262) Seoses investeerimisabiga märgib järelevalveamet, et kapitalisüst, mida oli taotletud 6. juulil 2018, tehti pärast seda, kui taristu renoveerimis- ja laiendamistööd olid 2017. aasta suvel alanud. Norra ametiasutused on selgitanud, et ilma kapitalisüstita ei oleks Trondheim Spektrumi laiendatud ja renoveeritud, vähemalt mitte praegu kavandatud viisil ja ulatuses. Seega oli olemas selge, tõendatav vastupidine stsenaarium, millest oli näha, et abi andmisel on ergutav mõju.
- (263) Kuna kapitalisüst tehti pärast seda, kui projektiga seotud tööd olid alanud, ei saa järelevalveamet tugineda enne tööde algust taotletud abi ergutava mõju eeldusele ⁽¹⁵⁴⁾. Järelevalveamet on pärast asjaolude põhjalikku hindamist teatud asjaoludel heaks kiitnud abi projektidele, mille puhul ehitustööd on juba alanud ⁽¹⁵⁵⁾.

⁽¹⁵²⁾ Sama mõttekäiku on järgitud kohtuotsuses Austria vs. komisjon (Hinkley Point C tuumaelektrijaam), T-356/15, EU:T:2018:439, punktid 577–586, punktid 610–614 ja punkt 617. Üldkohus on öelnud selle otsuse punktis 583 ka seda, et miski ei takista tunnistamast abimeedet, millega taotletakse avaliku huvi eesmärki, mis on asjakohane ja vajalik selle eesmärgi saavutamiseks, mis ei mõjuta kaubandustingimusi määral, mis on vastuolus ühiste huvidega, ja mis seega vastab ELi toimimisel lepingu artikli 107 lõike 3 punkti c nõuetele, selle sätte alusel siseturuga kokkusobivaks, sõltumata sellest, kas abimeede tuleb liigitada investeerimisabiks või tegevusabiks. Lisaks tuleb meenutada, et isegi tegevusabi võib tunnistada siseturuga kokkusobivaks, kui need tingimused on täidetud. Vt ka kohtuotsus Magic Mountain Kletterhallen vs. komisjon (sporditaristu, ronimissaal), T-162/13, EU:T:2016:341, punktid 116 ja 117, ning Scor SE vs. komisjon, T-135/17, ECLI:EU:T-2019:287, punkt 115.

⁽¹⁵³⁾ Dokument nr 1040641, lk 14, ning dokument nr 1085422, lk 26 ja 27.

⁽¹⁵⁴⁾ Kohtuotsus HGA jt vs. komisjon, C-630/11 P kuni C-633/11 P, EU:C:2013:387, punkt 106 jj.

⁽¹⁵⁵⁾ Vt järelevalveameti 7. mai 2015. aasta otsus nr 178/15/COL Tromsø omavalitsusele Tromsøse Templarheimeni veekeskuse rajamiseks antud abi kohta ning hilisem 29. jaanuari 2018. aasta otsus nr 13/18/COL Templarheimeni spordirajatise ehitamiseks ja käitamiseks antud abi kohta. Järelevalveamet kiitis selle juhtumi puhul heaks 179 miljoni Norra krooni eraldamise riiklikest vahenditest makstavate toetustena, et katta kulud, mida eelmises otsuses (178/15/COL) arvesse ei võetud. Need kulud hõlmasid spordirajatise ujumis- ja suplusosa ehitustööde lõpuleviimise kulude ootamatut suurenemist ning uusi kulusid, mis olid seotud kohvikuga ja spordirajatise osaks oleva ronimissaali rajamisega. Järelevalveamet leidis, et spordirajatise ehitamist ei oleks ilma abita lõpule viidud.

- (264) Järelevalveamet ei välista juba alanud projektile antava abi ergutavat mõju, kui abi andmine aitab ühemõtteliselt lõpule viia projekti, mis oleks jäänud muidu lõpetamata. Hinnates selle taustal abi ergutavat mõju, tuleb tähelepanelikult uurida vastupidist olukorda ehk seda, mida ettevõtja teeks ilma abita ⁽¹⁵⁶⁾.
- (265) Norra ametiasutused on selgitanud, et Trondheim Spektrumi renoveerimine ja laiendamine kavatseti rahastada täielikult turul saadud laenu teel. Selle lähenemisviisi tulemuseks oli kriitiliselt kõrge pikaajalise võla ja omakapitali suhe TSi bilansis. Samas leiti, et suurest finantsvõimendusest tulenevat riski maandab rendilepinguga kaasnev kindel pikaajaline tulu.
- (266) Lisakulusid, mis kaeti kapitalisüstiga, ei olnud võimalik tasuda lisavõlakohustuse võtmisega, kuna TSi finantsvõimenduse täiendav suurendamine oleks olnud hinnangulist tulevast tulu silmas pidades majanduslikult põhjendamatu. Peale selle oli TSi laenuandja Nordea nõudnud kõnealuse arengu valguses TSi krediitkvaliteedi hinnangu uuendamist ning ei tundunud olevat valmis andma lisarahastust.
- (267) Seetõttu küsis TSi juhatus oma omanikelt lisakapitali, kuna vajaliku rahastuse saamiseks ei olnud muid võimalusi ning TS seisis silmitsi olukorraga, kus ta ei oleks suutnud renoveerimist ja laiendamist lõpule viia.
- (268) Norra ametiasutused on väitnud, et ergutav mõju on olemas, kui projekti, millega investeering on seotud, ei ole võimalik soovitud ulatuses või kujul ilma kapitalisüstita ellu viia.
- (269) Sellega seoses tuletavad Norra ametiasutused meelde, et TSi rahaline manööverdamisruum on väike (kui see üldse olemas on) – TS suudab vaid rahastada ajakohastamist ja küündida aja jooksul kasumiläveni. Igasugune tulu, näiteks rendilepingust tuleneva tulu vähenemine või kulude, sealhulgas kantava taristukulude osa suurenemine oleks jätnud TSi olukorda, kus ta ei oleks suutnud oma kulusid kanda. Seega ei oleks Trondheim Spektrumit olnud võimalik ilma kõnealuste meetmeteta ajakohastada.
- (270) Norra ametiasutused märgivad, et kui uusi ja ootamatuid kulusid katvat kapitalisüsti ei oleks tehtud, oleks TS pidanud ajakohastamise peatama või viima projekti lõpule mitteoptimaalsel, soovimatul kujul, mis ei oleks vastanud ühist huvi pakkuvale eesmärgile, sealhulgas erinevate harrastussportlaste vajadustele või omavalitsuse eesmärgile võõrustada selliseid üritusi nagu Euroopa meistrivõistlused käsipallis. Norra ametiasutuste meelest piisab sellest tõendamaks, et meetmel oli ergutav mõju ⁽¹⁵⁷⁾.
- (271) Norra ametiasutuste esitatud teabe põhjal leiab järelevalveamet, et kapitalisüsti tegemata jätmise korral ei oleks TS suutnud Trondheim Spektrumi ajakohastamist lõpule viia. Norra ametiasutuste sõnul ei saanud TS projekti jaoks rahastust, mis tähendas seda, et ehitustööd oleks tulnud peatada. Vastupidine stsenaarium oleks seega olnud loobuda taristu renoveerimisest ja laiendamisest. Just neil asjaoludel pidasid Norra ametiasutused kapitalisüsti vajalikuks.
- (272) Seda arvesse võttes leiab järelevalveamet, et on tõendatud, et kapitalisüst tõi kaasa muutuse TSi käitumises, ajendades TSi lõpule viima Trondheim Spektrumi ajakohastamise, mida ta ei oleks saanud ilma abita teha ⁽¹⁵⁸⁾.

⁽¹⁵⁶⁾ Sellega seoses vt kohtuotsus *Kronoply vs. komisjon*, T-162/06, EU:T:2009:2, punkt 85, mida on apellatsiooniasemes kinnitatud otsusega *Kronoply vs. komisjon*, C-117/09 P, EU:C:2010:370. Vt ka järelevalveameti 8. aprilli 2015. aasta otsus nr 110/15/COL (Finnjord AS), punktid 67 ja 68; 7. mai 2015. aasta otsus nr 178/15/COL Tromsø omavalitsusele Tromsøsse Templarheimeni veekeskuse rajamiseks antud abi kohta; 29. jaanuari 2018. aasta otsus nr 13/18/COL Templarheimeni spordirajatise ehitamiseks ja käitamiseks antud abi kohta ning 23. juuli 2009. aasta otsus nr 344/09/COL ettevõtja Helguvík Aluminium Smelter kohta.

⁽¹⁵⁷⁾ Dokument nr 1040641, lk 14, ning dokument nr 1085422, lk 26 ja 27.

⁽¹⁵⁸⁾ Dokument nr 930813.

(273) Seega vastavad kõnealused meetmed ergutava mõju nõudele.

8.5. PROPORTSIONAALSUS

8.5.1. Rendilepingud (4. ja 5. meede)

- (274) Riigiabi on proportsionaalne, kui abi piirdub ühist huvi pakkuva kindlaksmääratud eesmärgi saavutamiseks vajaliku miinimumiga.
- (275) Nagu on öeldud eespool põhjenduses 216, ei saa välistada, et 2007.–2017. aasta rendilepingutega ja 2019. aasta rendilepinguga on antud TSile eelis. Nende meetmete kokkusobivuse hindamiseks peab järelevalveamet piisavalt mõõtma meetmetes sisalduvat abi, et oleks võimalik hinnata, kas meetmed on proportsionaalsed.
- (276) Norra ametiasutused väidavad, et rendilepingus sisalduv mis tahes abielement on väike ja seega proportsionaalne. Rendist, mida omavalitsus TSile rendilepingu alusel maksab, piisab vaid selleks, et võimaldada TSil küündida kasumiläveni. Ilma rendimakseteta ei saaks TS oma tegevust jätkata.
- (277) Edasi märgivad Norra ametiasutused, et nad on esitanud tõendid selle kohta, et TSi äritegevuse ristsubsideerimist ei toimu. TSi tegevuse puhul kasutusele võetud eraldi raamatupidamisarvestusega tagatakse abi proportsionaalsus, kandes hoolt selle eest, et abi kasutatakse ühist huvi pakkuva eesmärgi saavutamiseks ⁽¹⁵⁹⁾.
- (278) Norra ametiasutuste sõnul kaetakse vaatlusaluste meetmetega (rendilepingud ja kapitalisüst) rahastamispuudujääk, st TSi tegevuskahjum. Ainuüksi selle põhjal on meetmed vajalikud ja proportsionaalsed. Seda järeldust kinnitab asjaolu, et umbes poolt TSi pakutavast saaliajast kasutavad harrastajad, samas kui elukutselised kasutajad maksavad selle eest turuhinda.
- (279) Lisaks väidavad Norra ametiasutused, et isegi kui esitatud võrdlusalused ei sobi antud juhul abi välistamiseks, tõendavad need, et rendilepingutes kindlaks määratud hinnad jäävad vahemikku, mis on Norras sellel turul tavapärane.
- (280) Rendilepingus kindlaks määratud rent põhineb kindlal arvul kasutustundidel (16 848 tundi aastas) ja tunnitasu (1 700 Norra krooni). Eelmises rendilepingus oli tunnitasu 1 200 Norra krooni ja tundide arv aastas 12 000.
- (281) Aastane rendisumma, mida omavalitsus TSile maksab, ulatub 30 miljoni Norra kroonini. Seega on maksimaalne abisumma, mis võidakse TSile uue rendilepingu alusel anda, 30 miljonit Norra krooni. See aga tähendaks, et ühe tunni turuhind on 0 Norra krooni. Uues rendilepingus sisalduv abisumma võrdub 30 miljoni Norra krooni ja turuhinna vahega.
- (282) Norra ametiasutuste esitatud võrdlusaluseid, mis ei ole küll piisavalt võrreldavad, et välistada abi olemasolu, on võimalik kasutada selleks, et saada ettekujutus rendilepingutes sisalduvast abisummast ⁽¹⁶⁰⁾.
- (283) Norra ametiasutuste esitatud teabe kohaselt maksab omavalitsus võrdlusalusena esitatud 11 rendilepingu alusel tunnitasu keskmiselt 688 Norra krooni. Samas hõlmavad need lepingud erinevaid renditavaid ruume, mistõttu oleks asjakohasem lähtuda kaalutud keskmisest tunnitasust, mis on umbes 908 Norra krooni ⁽¹⁶¹⁾. See on sarnane järelevalveameti enda arvutustega.

⁽¹⁵⁹⁾ Dokument nr 1040641, lk 14 ja 15, ning dokument nr 1085422, lk 27–31.

⁽¹⁶⁰⁾ See on kooskõlas lähenemisviisiga, mida järelevalveamet on rakendanud näiteks oma 10. juuni 2015. aasta otsuses nr 225/15/COL mitte esitada vastuväiteid Välerenga Fotball ASile maa üleandmise vormis antud abi suhtes (punt 75).

⁽¹⁶¹⁾ Norra ametiasutused on rõhutanud, et tunnitasu, mida omavalitsus maksab paljude nende individuaalsete lepingute alusel, jääb kindlasti allapoole turuhinda, kuna mitut neist rajatistest on osaliselt rahastanud riik ja neil on lepinguline kohustus pakkuda teatud hulgal kasutusaega kindlaksmääratud tasu eest.

- (284) Ettekujutuse saamiseks maksimaalsest abisummast, mis võib vaatlusalustes rendilepingutes sisalduda, saab kasutada keskmist tunnitasu. Vana rendilepingu puhul oleks selle lähenemisviisi rakendamisel abielement 1 200 Norra krooni – 908 Norra krooni = 292 Norra krooni tunnis. Aastane abisumma oleks seega ligikaudu 3,6 miljonit Norra krooni ⁽¹⁶²⁾. Uue rendilepingu puhul oleks abielement sellisel juhul 1 700 Norra krooni – 908 Norra krooni = 792 Norra krooni tunnis. Aastane abisumma oleks seega ligikaudu 17 miljonit Norra krooni.
- (285) Norra ametiasutustelt saadud teabe kohaselt ulatuvad TSi kulud ja väljaminekud 2020. aastal umbes 60 miljoni Norra kroonini. Tegevusabi osakaal oleks seega ligikaudu 28 %.
- (286) Iga-aastane tegevusabi võimaldab TSi katta oma tegevuskahjumi. Rendilepingus sisalduva abi mis tahes vähendamise korral ei oleks TS küündinud kasumiläveni ega küündiks selleni ka praegu.
- (287) Norra ametiasutused on väitnud, et rendilepingutest saadava tuluga rahastatakse osaliselt Trondheim Spektrumi ehitustöid. Norra ametiasutused ei seosta kindlaid summasid konkreetsete kulukategooriatega, vaid leiavad, et rendilepingu abielemendi võib siduda tervikuna TSi finantskuludega, mis on valdavalt seotud Nordealt saadud ehituslaenuga. Need kulud jäävad aastatel 2020–2026 eeldatavasti vahemikku 15,3–19,8 miljonit Norra krooni, seega kulub nende katmiseks peaaegu kogu abielement, mis võib uues rendilepingus sisalduda ⁽¹⁶³⁾.

8.5.2. Kapitalisüüst (6. meede)

- (288) Nagu on öeldud eespool põhjenduses 216, leiab järelevalveamet, et kapitali suurendamisega on antud TSile eelis kogu summa ulatuses, mille võrra kapitali suurendati. Peale selle on TS saanud hasartmängufondist 27,5 miljonit Norra krooni investeerimisabi ⁽¹⁶⁴⁾. Seega on TSile antud investeerimisabi kogusumma 82,5 miljonit Norra krooni.
- (289) Norra ametiasutustelt saadud teabe kohaselt ei oleks Trondheim Spektrumi renoveerimist ja laiendamist saanud ilma kapitalisüstita lõpule viia. Järelevalveamet märgib, et lõviosa taristu ajakohastamise kuludest rahastatakse eralaenu kaudu.
- (290) Järelevalveamet märgib ka seda, et vastavalt üldise grupierandi määruse artiklile 55 loetakse spordi- ja mitmeotstarbelisele vaba aja veetmise taristule antav abi EMP lepinguga kokkusobivaks ning vabastatakse teavitamiskohustusest, kui kõik asjakohased tingimused on määruse alusel täidetud. Paraku ei ole üldine grupierandi määrus antud juhul kohaldatav, nagu on kirjeldatud punktis 8.1.1.
- (291) Sellegipoolest võib üldise grupierandi määruse artikli 55 alusel lubatud abi osakaal olla teatud määral suunav ning toetada järelevalveameti hinnangut käesolevas otsuses hinnatavate meetmete proportsionaalsuse kohta.
- (292) Üldise grupierandi määruse artikli 55 alusel võib nii spordi- kui ka mitmeotstarbeline vaba aja veetmise taristu saada kuni 30 miljonit eurot (ligikaudu 315 miljonit Norra krooni) investeerimisabi ning sporditaristul on õigus saada aastas 2 miljonit eurot (ligikaudu 21 miljonit Norra krooni) tegevusabi. Abi puhul, mis ei ületa seda summat, võib abi maksimumsummaks määrata 80 % rahastamiskõlblikest kuludest ⁽¹⁶⁵⁾.
- (293) Seepärast jääb TSile antud 82,5 miljoni Norra krooni suurune investeerimisabi üldise grupierandi määruse alusel mitmeotstarbelise taristu puhul lubatu piiresse.
- (294) Trondheim Spektrumi peetakse mitmeotstarbeliseks vaba aja veetmise taristuks ja seega ei ole tal üldise grupierandi määruse alusel õigust saada tegevusabi. Ent nagu on öeldud eespool, võivad üldises grupierandi määruuses sätestatud maksimaalne abisumma ja abi ülemmäär olla abiks proportsionaalsuse hindamisel EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti c alusel.

⁽¹⁶²⁾ Nagu on öeldud menetluse algatamise otsuse punktis 120, käsitletakse otsuses esitatud järelevalveameti hinnangus vaid võimalikku abi, mis anti 2007.–2017. aastal sõlmitud rendilepingute kaudu.

⁽¹⁶³⁾ Dokument nr 1040641, lk 14 ja 15, ning dokument nr 1085422, lk 27–31.

⁽¹⁶⁴⁾ Nagu on öeldud menetluse algatamise otsuse punktides 90 ja 91, leiab järelevalveamet, et hasartmängufondist TSile antud vahendid kujutavad endast olemasolevat abi. Järelevalveamet võtab hasartmängufondist eraldatud toetust siiski arvesse kokkusobivuse hindamisel, mille ta võib korraldada menetluse algatamise otsuse kohaldamisalasse jäävate meetmete puhul.

⁽¹⁶⁵⁾ Seni kuni projekti kogukulud ei ületa 100 miljonit eurot kooskõlas üldise grupierandi määruse artikli 4 lõike 1 punktiga bb.

- (295) Rendilepingutes sisalduv mis tahes abielement ei ületa hinnanguliselt tegevusabi, mida võib anda sporditaristule üldise grupierandi määruse artikli 55 alusel, ning see katab vähem kui 80 % rahastamiskõlblikest kuludest ⁽¹⁶⁶⁾. See kehtib nii uue kui varasemate rendilepingute puhul.
- (296) Seega leiab järelevalveamet, et hinnatavate meetmete puhul (kapitalisüst (6. meede) ja rendilepingutes sisalduv mis tahes abi (4. ja 5. meede)) on piirdutud ühist huvi pakkuva eesmärgi saavutamiseks vajaliku miinimumiga, mistõttu meetmed on proportsionaalsed.

8.6. KONKURENTSILE JA KAUBANDUSELE AVALDUVA PÕHJENDAMATU NEGATIIVSE MÕJU VÄLTIMINE

- (297) Et riigiabi oleks EMP lepinguga kokkusobiv, peab abimeetme negatiivne mõju konkurentsile ja lepinguosaliste vahelisele kaubandusele olema piiratud ning väiksem kui positiivne mõju ühist huvi pakkuva eesmärgi saavutamisele.
- (298) Norra ametiasutused väidavad, et Trondheim Spektrum oma praegusel kujul on Trondheimi spordi- ja kultuurielu nurgakivi, eriti harrastajatele tasuta sportimisvõimaluste pakkumisel, milleks omavalitsus varustab noorte spordiklubisid tasuta saaliajaga.
- (299) Peale selle on Norra ametiasutused esitanud aruanded, millest on tänu rendilepingu alusel toimuva tegevuse ja muu äritegevuse raamatupidamisarvestuse lahus hoidmisele näha, et mis tahes abi kasutatakse kohaliku tegevuse rahastamiseks.
- (300) Norra ametiasutused on märkinud, et erasektori investeeringud sellistesse rajatistesse nagu Trondheim Spektrum on harvad ja igal juhul ebapiisavad ning seepärast ei saa abi neid investeeringuid kõrvale tõrjuda. Lisaks on Norra ametiasutused esitanud teabe, millest on näha, et TS ei küsi oma ärielistelt kasutajatelt liiga väikest tasu ⁽¹⁶⁷⁾.
- (301) Trondheim Spektrumis on võimalik läbi viia keskmise suurusega ja suuri rahvusvahelisi üritusi, mida võidakse korraldada ka väljaspool asjaomast piirkonda ⁽¹⁶⁸⁾.
- (302) Järelevalveamet märgib, et meetmed piirduvad vaatlusaluse rahastamispuudujäägi katmisega. Peale selle kulub suur osa taristu kasutusest sellele, et anda noorte spordiklubidele rajatisele tasuta juurdepääs, innustamaks lapsi ja noori tegelema spordiga, olenemata konkreetsete perede sissetuleku tasemest ⁽¹⁶⁹⁾.
- (303) Trondheim Spektrum tagab üldsusele suurema juurdepääsu spordile ja kultuurile, eriti silmas pidades taristu mitmetarbelisust ning ruumipuudust ja asjakohaste muude rajatiste nappust erinevate spordi- ja kultuuriürituste korraldamiseks Trondheimis. Omavalitsus täidab oma kohustust üldsuse ees, võimaldades taristuprojekti ellu viia ning meelitades sellega Trondheimi rohkem kultuuri-, muusika- ja spordiüritusi.
- (304) Eespool öeldut arvesse võttes leiab järelevalveamet, et meetmed ei põhjusta konkurentsile ja kaubandusele põhjendamatut negatiivset mõju.

8.7. LÄBIPAISTVUS

- (305) Norra ametiasutused avaldavad meetmete kohta nõutava teabe Norra abiregistris aadressil <https://data.brreg.no/rofs/eng>. Seega on läbipaistvuse nõue täidetud.

9. JÄRELDUS KOKKUSOBIVUSE KOHTA

- (306) Eespool toodud hindamise põhjal leiab järelevalveamet, et 5. detsembril 2018 tehtud kapitalisüst on riigiabi EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses. Abi on EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti c kohaselt kokkusobiv EMP lepinguga.

⁽¹⁶⁶⁾ Norra ametiasutuste sõnul on TSi tegevuskulud ligikaudu 25 miljonit Norra krooni.

⁽¹⁶⁷⁾ Dokument nr 1040641, lk 15 ja 16, ning dokument nr 1085422, lk 31.

⁽¹⁶⁸⁾ Dokument nr 859501, lk 22.

⁽¹⁶⁹⁾ Rendileping hõlmab umbes 57 % Trondheim Spektrumi kasutusest. Dokument nr 1040641, lk 7.

- (307) Eespool toodud hindamise põhjal ei saa järelevalveamet välistada, et 2007.–2017. aastal sõlmitud rendilepingud ja 2019. aasta uus rendileping on riigiabi EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses. Selline abi on EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti c kohaselt siiski kokkusobiv EMP lepinguga,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

2007.–2017. aasta rendilepingutes ja 2019. aasta uues rendilepingus sisalduv mis tahes abi loetakse EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti c kohaselt kokkusobivaks EMP lepinguga. Sellest tulenevalt antakse luba rakendada 2019. aasta uut rendilepingut.

Artikkel 2

5. detsembril 2018 tehtud kapitalisüüst on riigiabi EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses. Abimeede loetakse EMP lepingu artikli 61 lõike 3 punkti c kohaselt kokkusobivaks EMP lepinguga.

Artikkel 3

Trondheim Spektrumi renoveerimise ja laiendamise seotud taristukulude rahastamine ei kujuta endast riigiabi EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses.

Artikkel 4

Trondheim Spektrum ASi ja Nordea vaheline laenuleping ei hõlma riigiabi EMP lepingu artikli 61 lõike 1 tähenduses.

Artikkel 5

Käesolev otsus on adresseeritud Norra Kuningriigile.

Artikkel 6

Autentne on ainult otsuse ingliskeelne tekst.

Brüssel, 28. november 2019

EFTA järelevalveameti nimel

president,
vastutav kolleegiumi liige
Bente ANGELL-HANSEN

kolleegiumi liige
Frank J. BÜCHEL

kolleegiumi liige
Högni KRIST JÁNSSON

allkirjastab õigus- ja täitevasjade osakonna direktorina
Carsten ZATSCHLER
